

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Васьків Іванни Мирославівни
Прізвище, ім'я, по батькові студента(ки)

на здобуття ступеня вищої освіти бакалавра

Фінансові результати діяльності страхових компаній: сутність та особливості
формування за матеріалами ПрАТ «Страхова компанія «Перша»
назва теми

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування
Назва

КРФБС 020044.01.05.00

Виконала: студентка IV курсу, групи ФБС-20-1

[підпис]
підпис

Іванна ВАСЬКІВ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: канд. екон. наук, доцент

[підпис]
підпис

Леся МАТВІЙЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер [підпис]
посада

[підпис]
підпис

Інна Доченко
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Зав. кафедри ФБСС

д-р. екон. наук., професор

[підпис]
підпис

Ніла ХРУЩ
Ініціали, ПРІЗВИЩЕ

14 06 2024 р.

Хмельницький 2024

Зміст

Вступ	5
1 Теоретико-методичні засади формування фінансових результатів діяльності страхових компаній	7
1.1 Економічна сутність, види та особливості формування фінансових результатів діяльності страхових компаній	7
1.2 Методичні засади аналізу фінансових результатів діяльності страхових компаній	14
2 Аналітико-практичні аспекти формування фінансових результатів діяльності страхових компаній	22
2.1 Аналіз фінансових результатів діяльності вітчизняних страхових компаній та фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» за 2021-2023 роки	22
2.2 Напрями підвищення рівня фінансових результатів діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша»	39
Висновки	49
Список використаних джерел	52
Додатки	57

Вступ

В сучасних умовах господарювання страховий ринок є одним із стратегічних секторів національної економіки. Страхові компанії акумулюють значні обсяги фінансові ресурси, забезпечують фінансову захищеність для бізнесу та населення, створюють сприятливі умови для розвитку економіки. Наразі вітчизняні страхові компанії функціонують у надзвичайно складних умовах та суттєвого скорочення ринку страхування. В таких умовах питання забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності та рентабельності постають досить гостро та потребують особливої уваги як з боку самої страхової компанії так і державного регулятора.

Теоретичним та практичним аспектам формування фінансових результатів діяльності страхових компаній присвячені праці таких науковців як: Н. Бразілій, Н. Внукової, Н. Лаврук, Л. Русул, Н. Ткаченко, О. Шинкаренко, Л. Шірінян, Л. Шаповал та ін. Віддаючи належне доробку вчених, зазначимо, що питання формування фінансових результатів діяльності страхових компаній в сучасних умовах потребують подальшого наукового дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних положень і практичних підходів до формування фінансових результатів діяльності страхових компаній.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити сутність та особливості формування фінансових результатів діяльності страхових компаній;
- систематизувати види доходів та витрат страхової компанії;
- дослідити методи аналізу фінансових результатів діяльності страхових компаній;
- проаналізувати фінансові результати діяльності вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках;

– визначити напрями підвищення рівня фінансових результатів діяльності страхових компаній.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є фінансові результати діяльності страхових компаній.

Предмет дослідження є теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації щодо формування фінансових результатів діяльності страхових компаній.

Методи дослідження. У ході проведеного дослідження використовувалися загальнонаукові та специфічні методи наукових досліджень, а саме: методи теоретичного узагальнення – для визначення сутності та особливостей фінансових результатів діяльності страхових компаній; абстрактно-логічні методи та методи групування – для систематизації доходів та витрат страхової компанії; економіко-статистичні методи та табличний метод – для аналізу фінансових результатів діяльності страхових компаній та узагальнення показників діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша»; графічний – для покращення сприйняття одержаних результатів дослідження.

Практична значимість одержаних результатів полягає у розробці напрямів підвищення рівня фінансових результатів діяльності страхових компаній.

Інформаційною базою дослідження слугували нормативно правові акти з питань регулювання страхової діяльності, постанови Національного банку України, праці вітчизняних і зарубіжних вчених; матеріали доповідей науково-практичних конференцій; інформаційні ресурси мережі Інтернет; фінансова звітність ПрАТ «Страхова компанія «Перша».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 57 сторінок друкованого тексту. Робота містить 11 таблиць, 15 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел налічує 41 найменування.

1 Теоретико-методичні засади формування фінансових результатів діяльності страхових компаній

1.1 Економічна сутність, види та особливості формування фінансових результатів діяльності страхових компаній

Страховання є ключовою галуззю економіки, що забезпечує страховий захист як для фізичних так і юридичних осіб, а також формує значні обсяги інвестиційних ресурсів для економічного розвитку країни. Основною умовою для ефективного функціонування страхового сектору, включаючи виконання зобов'язань перед клієнтами, є раціональне управління фінансами страхових компаній, що включає формування обґрунтованої тарифної політики, належно організовану систему формування страхових резервів та їх ефективне розміщення, виважену андеррайтингову політику. Саме налагоджена система функціонування фінансів страхових компаній може забезпечити їй фінансову стійкість, надійність та отримання позитивного фінансового результату як у поточному так і у майбутніх періодах.

У сучасній економічній науковій літературі та в практичній діяльності страхових компаній досить часто поняття «фінансовий результат» ототожнюють із такою економічною категорією як «прибуток», що, на наш погляд, є неправомірним. Зазначимо, що поняття «фінансовий результат» є значно ширшим за поняття «прибуток», оскільки фінансовий результат страхової компанії може мати дві форми, а саме прибуток або збиток.

В науковій літературі не існує єдності дослідників стосовно сутнісного наповнення поняття «фінансові результати діяльності страхових компаній», що породжує складність виокремлення його змісту, ускладнює аналіз та унеможлиблює розробку напрямів удосконалення. Розглянемо погляди науковців на сутність поняття «фінансові результати діяльності страхових компаній» (таблиця 1.1.).

Таблиця 1.1 – Погляди науковців на сутність поняття «фінансові результати діяльності страхових компаній»

Автор	Сутність поняття «фінансові результати діяльності страхових компаній»
У.С. Савків, Г.В. Сидор	«Кінцевий результат страхової та інших видів діяльності страхової компанії за звітний період, який визначається на основі зіставлення доходів і витрат та виявляється у формі різниці між вартістю ціни наданої страхової послуги та її фактичною собівартістю, що відображена у поточних надходженнях» [26, с.206].
М. М. Александрова	«Підсумок діяльності за звітний період страхової компанії щодо формування доходу, відповідних фондів фінансових ресурсів та їх використання, який охоплює прибуток або збиток та приріст або відплив резерву внесків» [2].
Г.В. Кравчук, Т.А. Бережна	«Значення, отримане від зіставлення доходів і витрат від операційної, фінансово-інвестиційної та іншої діяльності страхової компанії, яке має особливості формування, пов'язані з економічним призначенням страхування, видами діяльності та специфікою кругообігу грошових коштів» [17, с.202].
Л. Ширінян	«Вартісна оцінка підсумків господарської діяльності страхової організації. При підбитті підсумків господарської діяльності страхової організації фінансовий результат визначається за один рік; при оцінці еквівалентності відносин страховика і страхувальників – за той період, який був прийнятий за основу при розрахунку тарифу» [38, с.22].
Бутовська Ю.С.	«Наслідок фінансово-господарської діяльності, який характеризується розміром засобів компанії, їх розміщенням і джерелами утворення, залежить від організації страхової справи, обсягів і реалізації страхових продуктів та прибутку. Також, це показник її фінансової конкурентоспроможності, виконання зобов'язань перед державою та іншими учасниками страхових правовідносин» [5].
Проскурович О. В., Мельничук І. І.	«Кінцевий результат від страхової та інших видів діяльності страхової компанії за звітний період, який визначається на основі співставлення відповідних доходів і витрат та в комплексі проявляється в показниках прибутку (збитку) та приросту (відсотку) страхових резервів. При цьому фінансовий результат від страхової діяльності являє собою різницю між вартістю (ціною) наданої страхової послуги, що виражається в поточних надходженнях та її фактичною собівартістю» [23, с.114].

Джерело: систематизовано автором на основі [2,5,17,23,38]

Визначення фінансових результатів діяльності страхових компаній має свою специфіку, у порівнянні із іншими суб'єктними господарювання, які функціонують на вітчизняних ринках, що продиктовано особливостями наданих страхових послуг. Страхові компанії є особливими суб'єктами господарювання. Вони мобілізують кошти фізичних та юридичних осіб, формують страхові резерви, які необхідні для здійснення страхових відшкодувань та утворюють інвестиційний капітал. Також страхування пов'язане з ризиками та має ймовірнісний характер. Це вимагає точного прогнозування збитків, ретельного управління фінансовими ресурсами та дотримання вимог. Страхові відносини мають імперативний (державно-владний) характер, причому більша їх частина регламентується законодавчими та нормативно-правовими, які носять загальний та спеціальний характер. Страхування як вид підприємницької діяльності характеризується підвищеною ризикованістю, що безпосередньо впливає на специфіку фінансових відносин у цій галузі. Окрім цього, зміни в економічному середовищі, коливання ринків та непередбачувані події можуть додатково впливати на фінансові показники страхової компанії.

«Діяльність страховика заснована на принципі інверсії, що означає «зворотність». Інверсія в страхуванні означає, що оплата страхової послуги передує фактом надання страхового захисту. Відповідальність страховика за договором настає, як правило, з моменту сплати та інкасації страхової премії, а її реалізація з точки зору майбутніх виплат визначається ймовірнісним характером подій, прийнятих на страхування, і тимчасової розкладкою можливого збитку. У багатьох випадках дія договорів страхування виходить за рамки звітного періоду. Певна частина відповідальності страховиків за діючими договорами переноситься на майбутні періоди» [40, с. 137]. Виникає суттєвий розрив у часі між моментом укладення договору страхування (надання страхової послуги) та отриманням доходів.

Фінансовий результат страхової компанії формується як сукупний результат за всіма видами діяльності, які здійснюються страховиком, а саме: страхової, інвестиційної, фінансової та іншої діяльності.

Схема формування фінансових результатів діяльності страховиків наведена на рисунку 1.1.

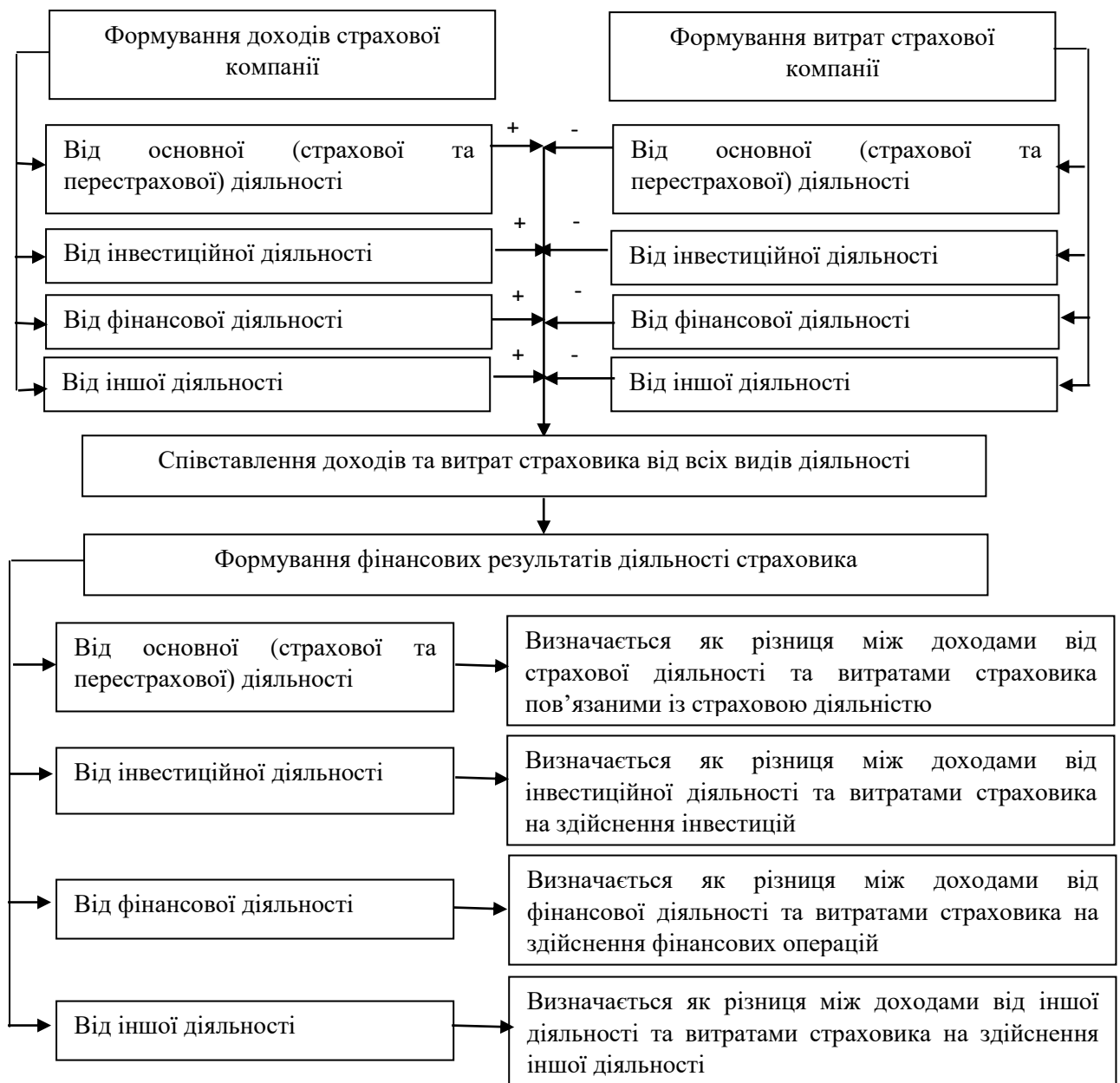

Рисунок 1.1 – Схема формування фінансових результатів діяльності страхової компанії

Джерело: систематизовано та доповнено автором

Економічний зміст фінансових результатів діяльності страховика доцільно розглядати через призму формування його доходів і витрат, а також із урахування їхнього впливу на визначення собівартості страхових продуктів. Доходи та витрати взаємопов'язані і відіграють вирішальну роль у фінансовому

результаті страхової компанії. Достовірність і точність врахування складових доходів і витрат, а також правильне визначення їхньої приналежності до конкретних видів діяльності, є ключовими фактором, що впливає на формування ціни і собівартості страхової послуги, а також на рівень оподаткування страхових компаній.

Крім того, точний чіткий облік доходів і витрат сприяє прозорості фінансової діяльності страхової компанії, що є важливим як для внутрішнього управління, так і для зовнішнього контролю з боку регуляторних органів. Це також допомагає в оцінці фінансової стійкості компанії, що впливає на довіру клієнтів і партнерів. Таким чином, інтеграція всіх цих факторів у процес формування фінансових результатів є необхідною умовою для забезпечення ефективної та стабільної діяльності страхової компанії.

Діяльність страхової компанії має двоїстий характер, що проявляється в одночасному здійсненні як основної діяльності так і фінансової та інвестиційної. Саме двоїстий характер діяльності визначає специфіку та структуру доходів страховика.

Для страхових компаній, які працюють на ринку ризикового страхування та надають послуги зі страхування іншого, ніж страхування життя, основним доходом від операційної діяльності є чисті зароблені страхові премії. Деякі вітчизняні науковці під час проведення досліджень помилково включають до складу доходів від основної діяльності страховика отримані страхові премії, які надходять від страхувальників під час укладення договорів страхування. Технологічно у момент сплати страхової премії у страхової компанії зростають страхові зобов'язання, а самі економічні вигоди не збільшуються. Страхові премії, отриманні від страхувальників, відраховуються до страхових резервів і за допомогою методик, затверджених регулятором, поступово перетворюються у зароблені премії та поетапно переходять у категорію доходів страховика.

Доходи від інвестиційної діяльності є важливою складовою формування фінансового результату страхової компанії та в переважній більшості є похідними від операційних доходів страховика. Відповідно до регулятивних вимог свобода дій страхової компанії у сфері інвестування чітко пов'язана з

джерелами походження фінансових ресурсів, які використовуються в процесі інвестиційної діяльності. Страхові компанії для інвестиційних цілей можуть використовувати власні кошти (статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, вільні резерви, нерозподілений прибуток) та залучені кошти (страхові резерви).

Вкладення власних коштів страхової компанії не має чіткої законодавчої регламентації та здійснюється страховою компанією на власний розсуд. Інвестування коштів страхових резервів, навпаки, підлягає суворому регулюванню. Це регулювання обмежує можливості отримання певних видів доходів. Оскільки кошти, акумульовані у страхових резервах не є власністю страховика, то страхові компанії мають розпоряджатися ними з особливою обережністю. Обсяг страхових резервів відповідає обсягу зобов'язань компанії перед страхувальниками. Щоб завжди мати змогу виконати свої зобов'язання перед страхувальниками, страховик повинен тримати кошти страхових резервів у диверсифікованих, прибуткових і надійних активах, які мають достатньо високий рівень ліквідності.

Доходи від фінансової діяльності страхової компанії пов'язані в першу чергу із зміною розміру та складу позикового капіталу страховика.

Витрати страховика, як і його доходи, мають двоїстий характер. Виділяють витрати на проведення страхових операцій, які формують собівартість страхової послуги, та витрати на інші операції, які супроводжують отримання доходів від інвестиційної та фінансової діяльності, а також інших доходів. У структурі витрат страхової компанії понад 90% припадає саме на витрати, які пов'язані із здійсненням страхової діяльності. Незважаючи на це, витрати на інші операції також відіграють важливу роль, забезпечуючи стабільність та рентабельність компанії через ефективне управління інвестиціями та іншими джерелами доходу. Такий розподіл витрат відображає комплексний характер діяльності страхової компанії.

Розглянемо склад доходів та витрат від основної, фінансової, інвестиційної та іншої діяльності страхової компанії (таблиця 1.2.).

Таблиця 1.2 – Доходи та витрати страховитих компаній за видами діяльності

Види діяльності	Доходи	Витрати
Основна діяльність (страхування та перестраховання)	Страхові премії; комісійні винагороди за передачу ризиків у перестраховання; частки страхових сум і страхового відшкодування, сплачені перестраховиками; повернені суми з централізованих страхових резервних фондів та технічних резервів, інших, ніж резерв незароблених премій	Аквізиційні витрати (витрати на залучення нових страхувальників, та пролонгацію договорів страхування). Інкасаційні витрати (витрати, які пов'язані з обслуговуванням обігу страхових премій у готівковій формі). Ліквідаційні витрати (витрати, які пов'язані із урегулюванням страхових претензій, спричинені настанням страхових випадків)
Інвестиційна діяльність	Доходи від купонних платежів та приросту капіталу при погашенні облігацій, дивіденди, доходи від інвестування у пайові та інші інвестиційні фонди, відсотки за депозитами, доходи від використання фінансових деривативів	Дивіденди та проценти, сплачені за цінними паперами; витрати з управління активами, оплата послуг фінансово-кредитних установ, що діють на ринку цінних паперів, тощо.
Фінансова діяльність	Одержані відсотки за кредитами, які надані страхувальникам, доходи від переоцінки фінансових інструментів, тощо	Витрати пов'язані із фінансовими операціями страхової компанії
Інша діяльність	Доходи від надання консультативних послуг, отримані штрафи, пені, неустойки; доходи від курсових різниць; відшкодування раніше списаних активів, тощо.	Штрафи, пені, неустойки; втрати від курсових різниць, орендні (лізингові) платежі

Джерело: складено автором на основі [2, 29, 38, 41]

Фінансовий результат діяльності страхової компанії може мати додатне значення і тим самим набувати форми прибутку, або мати від'ємний характер, за умови отримання збитків страховиком.

У страховому бізнесі фінансовий результат доцільно розглядатися в двох аспектах: як нормативний прибуток, або прибуток, який закладається у страхові тарифи та загальний прибуток, який є кінцевим фінансовим результатом діяльності страхової компанії.

1.2 Методичні засади аналізу фінансових результатів діяльності страхових компаній

Страхування є особливим видом підприємницької діяльності, що не лише забезпечує захист інтересів фізичних та юридичних осіб, а й сприяє економічному розвитку держави. В сучасних умовах господарювання зростає потреба у формуванні фінансового стійкого страхового ринку, який буде здатен протистояти різноманітним ризикам та загрозам. Важливими аспектами розвитку вітчизняного страхового ринку є формування позитивного фінансового результату страховими компаніями, що можливе за умови здійснення ефективної тарифної політики та виконання страхових зобов'язань у повному обсязі; реалізації виваженої інвестиційної політики та розміщення ресурсів у рентабельні фінансові продукти; забезпечення конкурентоспроможності, фінансової стійкості та платоспроможності страховиків. З метою визначення сучасного стану страхового ринку України, дослідження його перспектив розвитку, в першу чергу, необхідно провести аналіз фінансових результатів діяльності страхових компаній.

На сьогоднішній день діяльність вітчизняних страхових компаній зосереджена на ефективному використанні усіх видів ресурсів, побудові дієвої системи управління ризиками, розширенні та диверсифікації страхового портфеля, шляхом розробки нових, удосконалення існуючих страхових продуктів та підвищення довіри населення до страхового ринку, що дозволить підвищити рівень прибутковості страхового бізнесу.

Оцінка і контроль за результативністю діяльності страхових компаній здійснюється на основі системи фінансових показників, які слугують індикаторами для прийняття управлінських рішень націлених на створення умов для успішного розвитку страховиків в теперішньому та майбутніх періодах.

Аналітична система оцінки фінансових результатів діяльності страхових компаній наведена на рисунку 1.2.

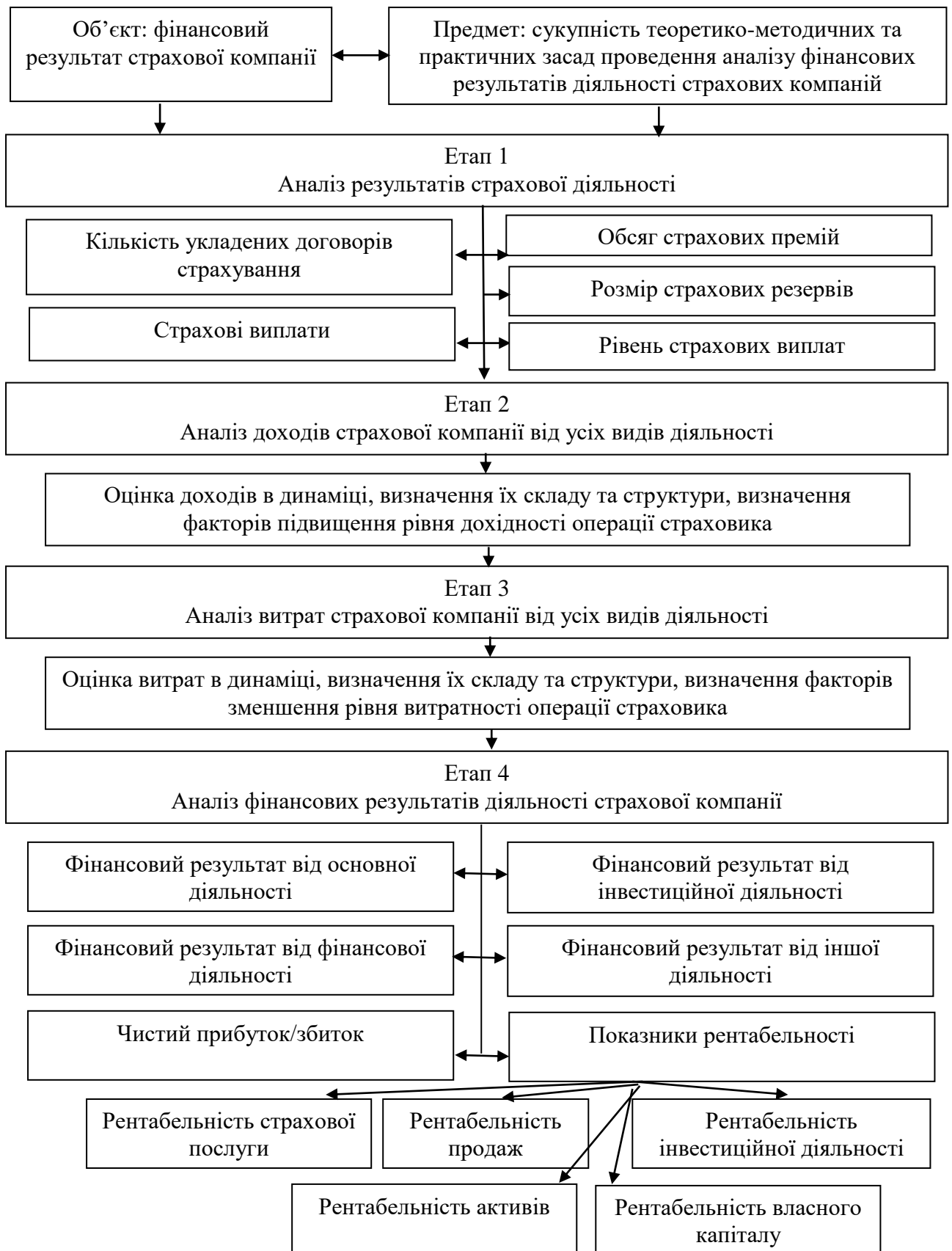

Рисунок 1.2 – Система оцінки фінансових результатів діяльності страхових компаній

Джерело: систематизовано автором на основі [2, 36, 38]

На першому етапі системи оцінки фінансових результатів діяльності здійснюється оцінка основних показників страхової діяльності, а саме кількості укладених договорів, страхових премій, страхових виплат та рівня страхових виплат.

Показник кількості укладених договорів страхування використовується для характеристики страхового портфеля, оцінки рівня охопленості страхувальників, визначення попиту на страхові продукти та позиціонування страхової компанії на ринку.

Показник «страхові премії» відображає суму коштів, отриманих страховою компанією за договорами страхування та перестраховування. Цей показник розраховується як загалом по компанії, так і за окремих видах страхування, а також у розрахунку на один страховий договір. Значення показника чим вище, тим краще. Обсяг страхових премій, що надійшли до страхової компанії характеризує обсяг страхового портфеля страховика та є індикатором фінансової стійкості страхової компанії. Це пояснюється тим, що страхові відносини носять солідарний характер, тобто усі страхові премії будуть використані для виплат страхового відшкодування, тим страхувальникам, які зазнали збитків у наслідок настання страхового випадку.

Показник «страхові виплати» характеризує обсяг страхових відшкодувань, які фактично сплачені страховою компанією страхувальника за наслідками страхових випадків. Страхові компанії зобов'язані здійснити виплати відповідно до умов договору страхування або керуючись чинним страховим законодавством. Підставою для виплати страхового відшкодування є повідомлення страхувальника про настання страхового випадку у формі та у період визначені договором страхування та надані документи, що підтверджують настання страхового випадку та розмір збитків страхувальника. Обсяг страхових виплат є важливим показником, що характеризує ступінь виконання страховиком своїх зобов'язань перед страхувальниками та є індикатором фінансової стійкості та платоспроможності страхової компанії.

«Крім абсолютних значень суми зібраних премій та обсягу виплат страхової компанії, необхідно розраховувати також показник їх

співвідношення. Він носить назву «брутто-норма збитковості», а ще його називають «коефіцієнт понесених збитків» чи просто «рівень виплат». Рівень виплат страховика розраховується як відношення суми всіх виплат за конкретний період до суми зібраних премій за аналогічний період, що множиться на 100 відсотків. Межі, в яких може перебувати зазначений показник, залежать від рівня розвитку та стабільності страхового ринку. На етапі становлення страхового ринку рівень страхових виплат може перебувати в межах 15-60 %. Для страхових компаній, які працюють на міжнародних страхових ринках зазначений показник значно вищий (за деякими видами страхування може сягати 70-90 %). Для лідерів вітчизняного страхового ринку рівень виплат складає від 40 до 60 %» [36, с. 168].

Досить важливим показником, який характеризує страхову діяльність є обсяг страхових резервів. Цей показник доцільно розглядати у динаміці та використовувати для оцінки платоспроможності страхової компанії.

Відповідно до Закону України «Про страхування» «страхові компанії зобов'язані формувати технічні резерви за всіма зобов'язаннями за договорами страхування (перестраховування), проводити оцінювання розміру сформованих технічних резервів та застосованих методів, а також припущень для їх розрахунку. Розмір технічних резервів розраховується як сума двох таких величин: найкраща оцінка резервів, що відповідає середній величині майбутніх грошових потоків за договорами страхування (перестраховування), зважених на ймовірності їх реалізації з урахуванням вартості грошей у часі (очікувана теперішня вартість майбутніх грошових потоків); маржа ризику, що забезпечує дотримання вимог до платоспроможності приймаючим страховиком у разі негайної передачі йому зобов'язань за договорами страхування (перестраховування)» [12].

На другому етапі відбувається аналіз доходів страхової компанії, визначення їх структури та динаміки. На даному етапі аналізу необхідно виокремити напрями зростання прибутковості за усіма видами діяльності страховика та визначити фактори, які стримують дохідність. Особливу увагу

слід приділити аналізу доходів від основної діяльності та за потреби переглянути продуктивний ряд страхової компанії.

На третьому етапі відбувається аналіз витрат страхової компанії. Витрати страхової компанії залежать від характеру її діяльності, та операцій, які здійснюються протягом аналізованого періоду. Основним видом витрат страховика є витрати на врегулювання страхових претензій та виплати викупних сум у разі довгострокового розірвання договорів страхування життя. Здійснюючи аналіз витрат страхової компанії, доцільно досліджувати динаміку витрат, розраховувати середній розмір виплат на страховий договір, а також виявляти закономірності у зміні витрат страховика. Аналіз витрат необхідно проводити за видами страхових продуктів та типами страхових ризиків. Особливу увагу слід приділити визначенню напрямів мінімізації витрат страхової компанії.

Наступним етапом є аналіз фінансових результатів, що дозволяє визначити здатність страхової компанії виконувати свої зобов'язання як у поточному так і майбутніх періодах. Для розрахунку фінансових результатів застосовуються як абсолютні так і відносні показники.

Чистий прибуток страхової компанії визначається шляхом відрахування від фінансового результату діяльності страховика суми податків. Страхові компанії розпоряджаються чистим прибутком на власний розсуд. Чистий прибуток може бути використаний для різних цілей, спрямованих на забезпечення стабільності та розвитку компанії. Порядок використання чистого прибутку страхової компанії не регламентується страховим законодавством, тому страхові компанії підпорядковуються загальним принципам та вимогам, які діють для всіх суб'єктів підприємницької діяльності та регулюється чинним законодавством України. Процес розподілу прибутку зазначається в установчих документах страхової компанії. Важливою умовою використання чистого прибутку страховика є прозорість і дотримання фінансової дисципліни, що сприяє підвищенню довіри як з боку клієнтів та партнерів так і регуляторних органів.

«Показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів та ефективності діяльності компанії. Вони характеризують відносну прибутковість компанії, вимірювану у відсотках до витрат засобів або капіталу з різних позицій. Специфіка діяльності страхової компанії зумовлює необхідність визначення системи певних показників, які характеризують особливості діяльності страхової компанії» [34, с. 82].

За допомогою коефіцієнтів рентабельності визначається ефективність управління наявними ресурсами і отриманими доходами страхової компанії, виявляється її здатність протистояти негативним внутрішнім та зовнішнім чинниками та розраховується здатність підтримувати фінансову стабільність у довгостроковій перспективі.

Показники, для оцінки рентабельності страхової компанії наведені у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Показники, для оцінки рентабельності страхової компанії

Показник	Формула для розрахунку	Характеристика
Рентабельність страхової послуги	$R_{сп} = \frac{\text{фактичний прибуток/витрати страхової компанії}}{\text{витрати страхової компанії}} * 100\%$	Показує скільки чистого прибутку припадає на 1 гривню витрат страхової компанії
Рентабельність продаж	$R_{п} = \frac{\text{чистий прибуток/страхові премії}}{\text{страхові премії}} * 100\%$	Показує скільки чистого прибутку припадає на 1 гривню страхових премій
Рентабельність інвестиційної діяльності	$R_{ід} = \frac{\text{прибуток від інвестиційної діяльності/страхові резерви}}{\text{страхові резерви}} * 100\%$	Показує скільки прибутку від інвестиційної діяльності припадає на 1 гривню страхових резервів
Рентабельність активів	$R_{а} = \frac{\text{чистий прибуток/середньорічна вартість активів}}{\text{середньорічна вартість активів}} * 100\%$	Показує скільки чистого прибутку припадає на 1 гривню активів страховика
Рентабельність власного капіталу	$R_{вк} = \frac{\text{чистий прибуток/власний капітал}}{\text{власний капітал}} * 100\%$	Показує скільки чистого прибутку припадає на 1 гривню власного капіталу страховика

Джерело: складено автором на основі [2, 34, 36]

Усі страхові компанії, які працюють на ринку в процесі функціонування проходять ряд етапів життєвого циклу, а саме: «створення, прогресивного розвитку (період формування), динамічної стабільності, прогресивного розвитку (інноваційний період), регресивного розвитку, ліквідації» [27]. На стадіях створення та ліквідації діяльність страхових компаній залежить від норм встановлених нормативно-правовими актами, які регулюють означені процеси і тому аналіз фінансових результатів діяльності є мало інформативним. Натомість, всі інші етапи діяльності страхової компанії слід оцінювати з точки зору формування та використання одержаних фінансових результатів.

Існують дві зони прогресивного розвитку. Страхові компанії, які потрапляють у ці зони здійснюють поступових перехід від одного стійкого стану до іншого. У зазначені періоди страховики покращують свої фінансові показники та як правило, отримують позитивні фінансові результати. Ці зони є досить важливими для розуміння розвитку страхових компаній, оскільки саме на даних етапах відбувається адаптація до змінних умов ринку та внутрішніх організаційних трансформацій, що може суттєво вплинути на рівень прибутковості у майбутніх періодах. Відмінністю між цими двома зонами є різна здатність страховиків підтримувати власну конкурентоспроможність. Забезпечення конкурентоспроможності виступає базовим результатом, який дозволяє підприємству успішно позиціонувати себе на ринку. Це включає не лише підтримку існуючих конкурентних переваг, але й розвиток нових, що є ключовим для тривалого успіху та стабільного зростання.

Таким чином, проходження через зони прогресивного розвитку допомагає компанії не лише зберігати свою життєздатність та нарощувати прибутковість, але й активно розвиватися, зміцнюючи свої позиції на ринку. Це процес, який вимагає постійного вдосконалення та впровадження інновацій, спрямованих на забезпечення довгострокового успіху та стійкого зростання.

Наступною зоною до якої потрапляють страхові компанії в процесі свого функціонування є зона динамічної стабільності. З точки зору фінансових результатів, то на даному етапі страхові компанії залишаються прибутковими, значних коливань немає, зміни, які відбувається є прогнозованими та суттєво не

підвищують ризикованості діяльності. Однак, саме цей етап потребує прискіпливої уваги з боку керівництва страховиків, оскільки зазвичай після періоду стабільності настає час біфуркаційних подій, що можуть спричинити різкі зміни у діяльності страхових компаній та призвести не лише до втрати прибутків, а й до дестабілізації роботи страховиків.

Зона регресивного розвитку характеризується негативними ознаками: суттєвим скороченням діяльності, погіршенням фінансово-економічних показників, збитковістю та труднощами у виконанні страхових зобов'язань вчасно. Потрапляння страхової компанії до цієї зони вимагає від керівництва розробки комплексної програми антикризових заходів, щоб уникнути переходу до зони ліквідації.

На кожному із означених етапів необхідно проводити детальний аналіз фінансових результатів, що дозволить своєчасно приймати необхідні рішення для стабілізації діяльності страхової компанії та нарощення її ринкових позицій.

2 Аналітико-практичні аспекти формування фінансових результатів діяльності страхових компаній

2.1 Аналіз фінансових результатів діяльності вітчизняних страхових компаній та фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» за 2021-2023 роки

Страховий ринок є невід'ємною частиною фінансової системи та відіграє особливо важливу роль в економіці кожної країни. Страховий ринок є каталізатором для економічного розвитку, оскільки забезпечує захист інтересів фізичних та юридичних осіб від непередбачених подій. Він сприяє зростанню фінансової стабільності, дозволяючи суб'єктам господарювання управляти ризиками більш ефективно. Завдяки страхуванню, фізичні та юридичні особи можуть вкладати кошти в інновації та розвиток, знаючи, що їхні інтереси захищені від можливих втрат. Страховий ринок також мобілізує значні обсяги фінансові ресурси, які інвестуються у різні сектори економіки, стимулюючи тим самим загальне зростання та розвиток.

Однак, сучасний страховий ринок України в останні роки зіштовхнувся із з низкою серйозних викликів. Війна та пов'язані з нею економічні наслідки значно знизили обсяги страхового ринку, викликавши зростання ризиків і нестабільність. Крім складних економічних та безпекових факторів недостатній рівень страхової культури серед населення означає, що багато людей не усвідомлюють важливість страхування або не довіряють страховим компаніям і тим самим не користуються страховими послугами. Найчастіше фізичні та юридичні особи страхують тільки ті ризики, де є обов'язок страхувальника застрахуватися (мова йде про так званні обов'язкові види страхування). Такий перебіг подій призводить до низького рівня проникнення страхових послуг, що обмежує можливості ринку для зростання та розвитку. Також, нестабільне податкове законодавство, високий рівень податкового навантаження, жорсткі

регуляторні вимоги створюють додаткові перешкоди для ефективного функціонування страхового ринку. Ці фактори в сукупності створюють складну ситуацію для страхового ринку України, який потребує системного підходу до вирішення проблем.

Протягом останніх років значно скоротилася кількість страховиків (рисунок 2.1).

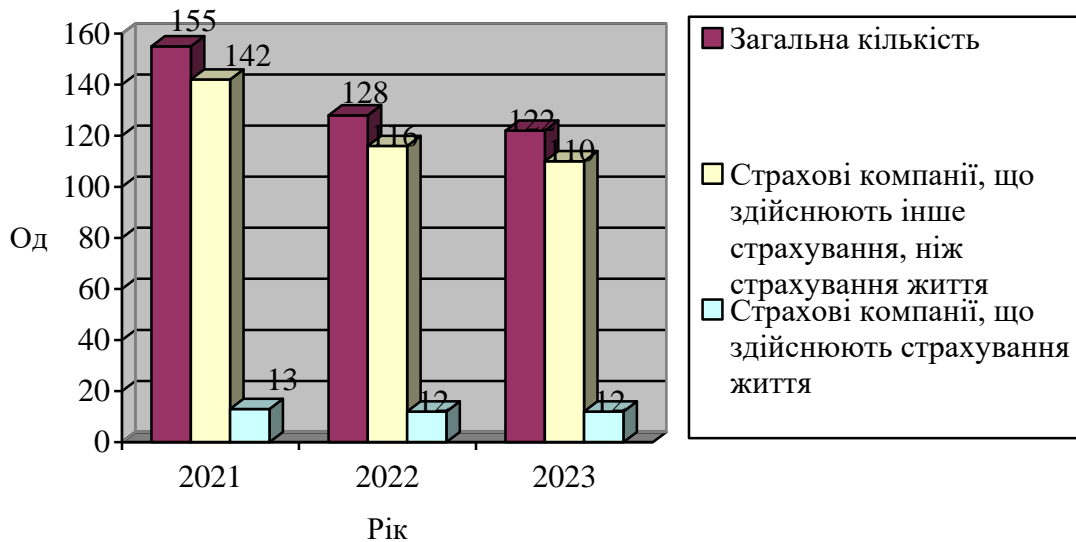

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості страхових компаній у 2020-2023 роках

Джерело : складено автором на основі [22]

Так, за офіційними даними регулятора [22] у 2023 році на вітчизняному страховому ринку функціонувало 122 страхові компанії страховики, у тому числі 110 страховиків, які здійснюють страхування інше, ніж страхування життя та 12 страхових компаній, які працювали у галузі страхування життя. Впродовж 2023 року в Україні загальна кількість страхових компаній скоротилася на 4,69 % або на 6 страховиків, при чому таке скорочення відбулося за рахунок виходу з ринку 6 страхових компаній, що здійснюють страхування відмінне від страхування життя. Що стосується ринку довгострокового страхування життя, то кількість лайфових страховиків не зазнала змін у порівнянні з 2022 роком і залишилася на рівні 12 страхових компаній.

Проаналізуємо фінансові результати діяльності вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках (таблиця 2.1)

Таблиця 2.1 – Динаміка фінансових результатів діяльності вітчизняних страхових компаній у 2021-2023 роках

Показник	Роки, млн грн			Абсолютне відхилення(+,-), млн грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022
Дохід від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя	33003,7	31136,2	34357,2	-1867,5	3221	-5,66	10,34
Дохід від реалізації послуг зі страхування життя	4248,4	3097,2	3753,2	-1151,2	656	-27,10	21,18
Дохід від надання послуг (виконання робіт), що безпосередньо пов'язані із видами діяльності, зазначеними у статті 2 Закону України “Про страхування”	147,4	0	0	-147,4	0	0	0
Інші операційні доходи, інші та надзвичайні доходи	18752,2	21677,1	20063,5	2924,9	-1613,6	15,60	-7,44
Страхові виплати та страхові відшкодування	17958,1	13001,4	16867,3	-4956,7	3865,9	-27,60	29,73
Виплати викупних сум	180,6	277,8	248,6	97,2	-29,2	53,82	-10,51
Операційні витрати, інші та надзвичайні витрати	28588,1	31189,2	29386,7	2601,1	-1802,5	9,10	-5,78
Фінансовий результат від основної діяльності	1476,2	1506,2	-924,4	30	-2430,6	2,03	-161,37
Фінансові результати від фінансових операцій	2779,3	3743,0	5421,7	963,7	1678,7	34,67	44,85
Фінансові результати звичайної діяльності від іншої звичайної діяльності	-579,8	167,9	-361,4	747,7	-529,3	128,96	-315,25
Податок на прибуток від звичайної діяльності	1686,2	1887,1	1817,3	200,9	-69,8	11,91	-3,70
Чистий							
прибуток	1949,3	4005,4	3105,0	2056,1	-900,4	105,48	-22,48
збиток	412,1	648,8	666,6	236,7	17,8	57,44	2,74

Джерело : побудовано та пороховано за даними [22]

На основі проведених досліджень відмітимо, що дохід від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зменшився на 5,66 % і склав 31136,2 млн грн, а у 2023

році, у порівнянні з 2022 роком, його обсяг зріс на 10,34 % або на 3221 млн грн і склав 34357,2 млн грн.

Дохід від реалізації послуг зі страхування життя у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зменшився на 27,1 % і склав 3097,2 млн грн, а у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, його обсяг зріс на 21,18 % або на 656 млн грн і склав 3753,2 млн грн.

Дохід від надання послуг (виконання робіт), що безпосередньо пов'язані із видами діяльності, зазначеними у статті 2 Закону України «Про страхування» виникав лише у 2021 році та становив 147,4 млн грн.

Інші операційні доходи, інші та надзвичайні доходи у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зросли на 15,6 % і склали 21677,1 млн грн, а у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, їх обсяг зменшився на 7,44 % або на 1613,6 млн грн і склав 20063,5 млн грн.

Страхові виплати та страхові відшкодування у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зменшилися на 27,6 % і склали 13001,4 млн грн, а у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, їх обсяг зріс на 29,73 % або на 3865,9 млн грн і склав 16867,3 млн грн.

Виплати викупних сум у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зросли на 53,82 % і склали 277,8 млн грн, а у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, їх обсяг зменшився на 10,51 % або на 53,82 млн грн і склав 248,6 млн грн.

Операційні витрати, інші та надзвичайні витрати у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зросли на 9,1 % і склали 31189,2 млн грн, а у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, їх обсяг зменшився на 5,78 % або на 1802,5 млн грн і склав 29386,7 млн грн.

Фінансовий результат від основної діяльності у 2021 році становив 1476,2 млн грн. У 2022 році у порівнянні з 2021 роком їх обсяг зріс на 2,03 % або на 30 млн грн і склали 1506,2 млн грн. У 2023 році фінансовий результат від основної діяльності, у порівнянні з 2022 роком, зменшився на 161,37 % або на 2430,6 млн грн і склав -924,4 млн грн (рисунок 2.1).

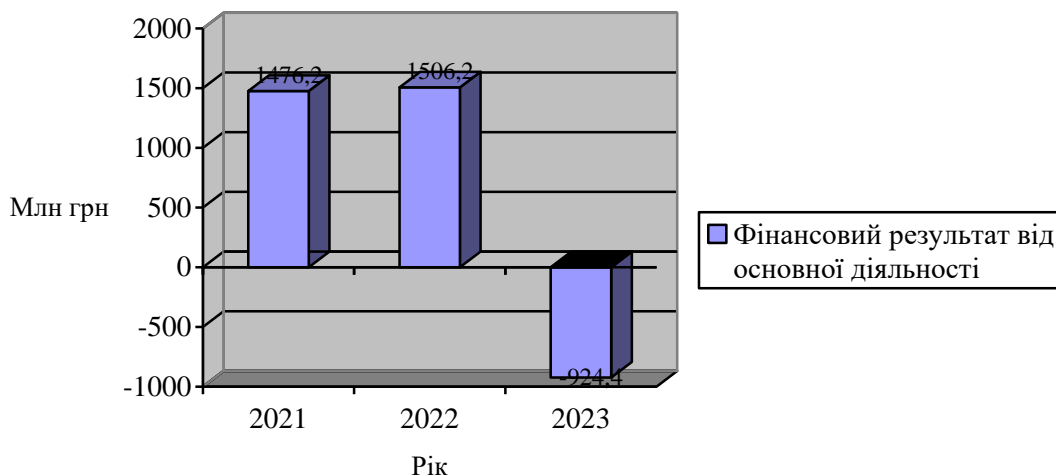

Рисунок 2.1 – Динаміка фінансових результатів від основної діяльності у 2021-2023 роках

Джерело: складено автором на основі таблиці 2.1

Фінансові результати від фінансових операцій у 2021 році становив 2779,3 млн грн. У 2022 році у порівнянні з 2021 роком їх обсяг зріс на 34,67 % або на 963,7 млн грн і склали 3743 млн грн. У 2023 році фінансовий результат фінансових операцій, у порівнянні з 2022 роком, зріс на 44,85 % або на 1678,7 млн грн і склав 5421,7 млн грн (рисунок 2.2).

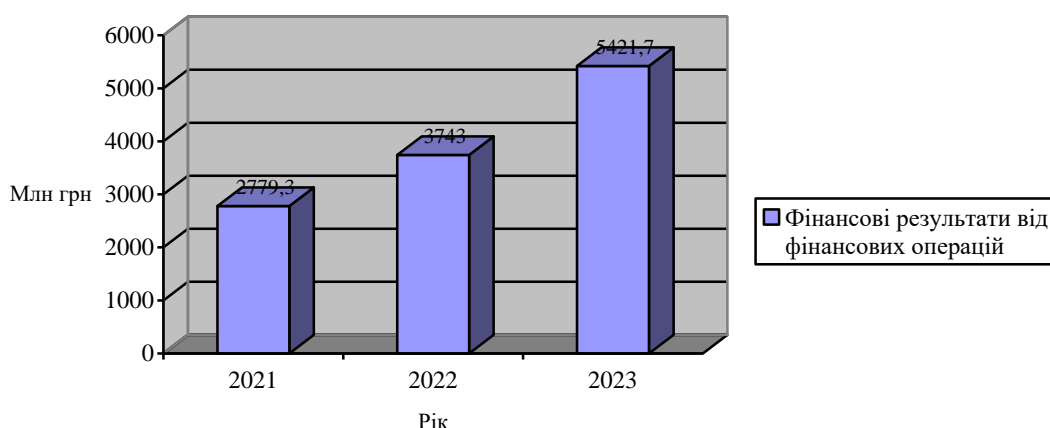

Рисунок 2.2 – Динаміка фінансових результатів від фінансових операцій у 2021-2023 роках

Джерело: складено автором на основі таблиці 2.1

Фінансовий результат від основної діяльності у 2021 році становив -579,8 млн грн. У 2022 році у порівнянні з 2021 роком їх обсяг зріс на 128,96 % або на 747,7 млн грн і склали 167,9 млн грн. У 2023 році фінансовий результат від основної діяльності, у порівнянні з 2022 роком, зменшився на 315,25 % або на 529,3 млн грн і склав -361,4 млн грн (рисунок 2.3).

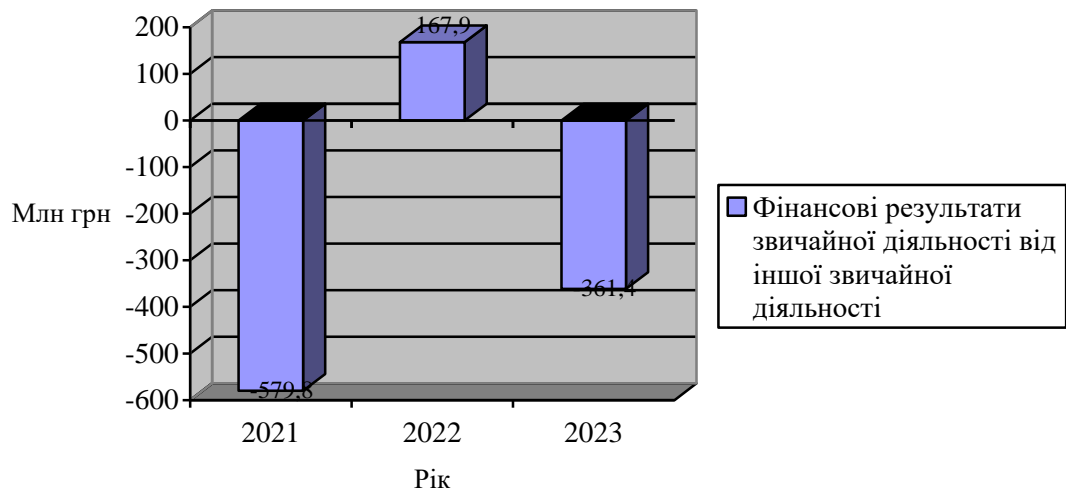

Рисунок 2.3 – Динаміка фінансових результатів звичайної діяльності від іншої звичайної діяльності у 2021-2023 роках

Джерело: складено автором на основі таблиці 2.1

Податок на прибуток від звичайної діяльності у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зріс на 11,91 % і склав 1887,1 млн грн, а у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, його обсяг зменшився на 3,7 % або на 69,8 млн грн і склав 1817,3 млн грн.

Чистий прибуток у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зріс на 105,48 % і склав 4005,4 млн грн, а у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, його обсяг зменшився на 22,48 % або на 900,4 млн грн і склав 3105 млн грн.

Чистий збиток у 2022 році у порівнянні з 2021 роком зріс на 57,44 % і склав 648,8 млн грн, а у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, його обсяг зріс на 2,74 % або на 17,8 млн грн і склав 666,6 млн грн.

Рейтинг страхових компаній за фінансовим результатом у 2023 році наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – ТОП 15 страхових компаній за фінансовим результатом у 2023 році

Страхова компанія	Фінансовий результат, тис. грн
УНІКА	427513
ARX	388098
ІНГО	232540
UNIVERSALNA	136378
АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	132407
КОЛОННЕЙД УКРАЇНА	131395
ОРАНТА	82423
ТАС СГ	76178
КНЯЖА	71719
ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ	66723
БУСІН	55218
PZU УКРАЇНА	46489
ВУСО	44048
ВіДі - СТРАХУВАННЯ	35947
ПЕРША	26262

Джерело : [10]

На основі проведених розрахунків відмітимо, що лідером за обсягом фінансового результату у 2023 році була ПрАТ «УНІКА», фінансовий результат якої склав 427512 тис. грн.

Проаналізувавши фінансові результати діяльності вітчизняного страхового ринку проаналізуємо фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Страхова компанія «Перша» за 2021-2023 роки.

Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Перша» зареєстроване 24 вересня 2001 року та вже понад 20 років надає широкий спектр послуг страхувальникам. Основними видами діяльності відповідно до статуту страхової компанії є інші види страхування, крім страхування життя, перестраховання, діяльність страхових агентів і брокерів.

ПрАТ «СК «Перша» надає страхові послуги на підставі переоформлених ліцензій відповідно до норм чинного страхування сімнадцятьма класами страхування.

Дослідимо активи ПрАТ «Страхова компанія «Перша», визначимо їх обсяг та динаміку у 2021-2023 роках (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Динаміка активів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2021 / 2020	2022 / 2021	2021 / 2020	2022 / 2021
Необоротні активи							
Нематеріальні активи	1702	868	2858	-834	1990	-49,00	229,26
Незавершені капітальні інвестиції	0	0	5040	0	5040	0	0
Основні засоби	91992	112388	167992	20396	55604	22,17	49,48
Інвестиційна нерухомість	10066	11586	12930	1520	1344	15,10	11,60
Інші фінансові інвестиції	19860	21514	11506	1654	-10008	8,33	-46,52
Відстрочені аквізиційні витрати	13088	0	0	-13088	0	-100,00	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	60318	46717	307561	-13601	260844	-22,55	558,35
Інші необоротні активи	0	0	50649	0	50649	0	0
Усього необоротних активів	197026	193073	558536	-3953	365463	-2,01	189,29
Оборотні активи							
Запаси	1086	890	1190	-196	300	-18,05	33,71
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	27298	37616	1129	10318	-36487	37,80	-97,00
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	5769	6454	0	685	-6454	11,87	-100
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	903	794	565	-109	-229	-12,07	-28,84
Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів	1725	3368	2718	1643	-650	95,25	-19,30
Інша поточна дебіторська заборгованість	17051	12822	2985	-4229	-9837	-24,80	-76,72
Поточні фінансові інвестиції	7717	221199	32322	213482	-188877	2766,4	-85,39
Гроші та їх еквіваленти:	313365	212068	223264	-101297	11196	-32,33	5,28
Готівка	53	0	0	-53	0	-100	0
Рахунки в банках	313312	212068	223264	-101244	11196	-32,31	5,28
Витрати майбутніх періодів	7	5	194	-2	189	-28,57	3780,00
Частка перестраховика у страхових резервах	213896	208806	0	-5090	-208806	-2,38	-100,00
Інші оборотні активи	0	0	104292	0	104292	0	0
Усього оборотні активи	588817	704022	368695	115205	-335327	19,57	-47,63
Усього активи	785843	897095	927195	111252	30100	14,16	3,36

Джерело : побудовано та пороховано за даними [30,31,32]

На основі проведеного аналізу активів страхової компанії відзначимо, що у 2022 році обсяг нематеріальних активів ПрАТ «Страхова компанія «Перша», у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 49 % або на 834 тис. грн і склав 868 тис. грн. У 2023 році, в порівнянні з 2022 роком, обсяг нематеріальних активів зріс на 229,26 % або на 1990 тис. грн і склав 2858 тис. грн.

У 2023 році незавершені капітальні інвестиції склали 5040 тис. грн. У попередніх періодах така стаття активу балансу була відсутня.

Основні засоби страховика у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зросли на 22,17 % і склали 112388 тис. грн. У 2023 році вартість основних засобів страхової компанії зросла на 49,48 % або на 55604 тис. грн і склала 167992 тис. грн.

Інвестиційна нерухомість ПрАТ «СК «Перша» у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, зросла на 15,1 % і склала 11586 тис. грн. У 2023 році вартість інвестиційної нерухомості зросла на 11,6 %, у порівнянні з 2022 роком і склала 12930 тис. грн.

Інші фінансові інвестиції у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зросла на 8,33 % і склала 21514 тис. грн. У 2023 році інші фінансові інвестиції зменшилися на 46,52 % і склали 11506 тис. грн.

Відстрочені аквізиційні витрати страхової компанії у 2021 році становили 13088 тис. грн. У наступних роках дана стаття активу балансу є відсутньою.

Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах страхової компанії Перша у 2021 році склав 60318 тис. грн. У 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 22,55 % або на 13601 тис. грн і склав 46717 тис. грн. У 2023 році залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах страхової компанії склав 307561, що на 558,35 % більше, ніж у 2022 році.

Загальний обсяг необоротних активів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021 році склав 197026 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком їх обсяг зменшився на 2,01 % і склав 193073 тис. грн. У 2022 році обсяг необоротних активів, у порівнянні з 2022 роком зріс на 189,29 % або на 365463 тис. грн і склав 558536 тис. грн (рисунок 2.4).

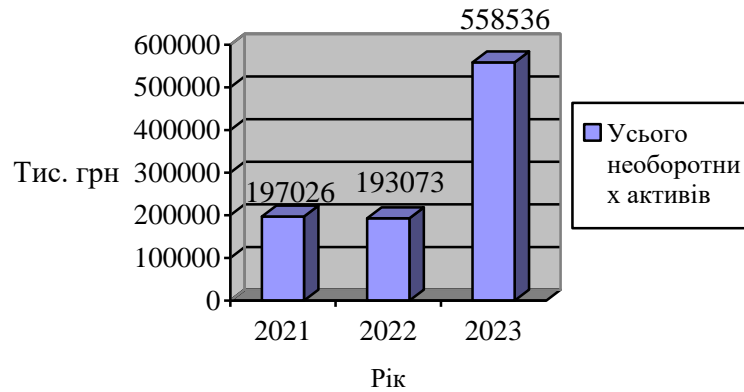

Рисунок 2.4 – Динаміка необоротних активів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.3

Запаси ПрАТ «СК «Перша» у 2022 році, в порівнянні з 2021 роком зменшилися на 18,05 % або на 196 тис. грн і склали 890 тис. грн, а у 2023 році, в порівнянні з 2022 роком, її обсяг зріс на 33,71 % або на 300 тис. грн і склав 1190 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги страховика у 2022 році, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, зросла на 37,8 % і склала 37616 тис. грн. У 2023 році її обсяг зменшився на 97 % або на 36486 тис. грн і склало 1129 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за виданими авансами у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зросла на 11,87 % і склала 6454 тис. грн. У 2023 році у страхової компанії не було дебіторської заборгованості за виданими авансами.

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом ПрАТ «СК «Перша» у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшилася на 12,07 % або на 109 тис. грн і склала 794 тис. грн. У 2023 році її обсяг зменшився на 28,84 % або на 229 тис. грн і склав 565 тис. грн.

Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів страховика у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зросла на 95,25 % або на 16,43 тис. грн і склала

3368 тис. грн. У 2023 році її обсяг зменшився на 19,3 % або на 650 тис. грн і склав 2718 тис. грн.

Інша поточна дебіторська заборгованість страхової компанії протягом аналізованого періоду мала тенденцію до зменшення. Так, у 2022 році її обсяг, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 24,8 % і склав 12822 тис. грн. У 2023 році обсяг іншої поточної дебіторської заборгованості зменшилося на 76,72 %, у порівнянні з 2022 роком і склало 2985 тис. грн.

Поточні фінансові інвестиції у 2022 році становили 221199 тис. грн, що на 2766,4 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році обсяг поточних фінансових інвестицій зменшився у порівнянні з 2022 роком на 85,39 % або на 188877 тис. грн і склав 32322 тис. грн.

Грошові кошти та їх еквіваленти ПрАТ «СК «Перша» у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 32,33 % або на 101297 тис. грн, а у 2023 році, в порівнянні з 2022 роком їх обсяг зріс на 5,28 % і склав 223264 тис. грн.

Витрати майбутніх періодів страхової компанії у 2022 році склали 5 тис. грн, що на 28,57 % менше, ніж у 2021 році. У 2023 році їх обсяг, у порівнянні з 2022 роком, зріс на 189 тис. грн і склав 194 тис. грн.

Частка перестраховика у страхових резервах страхової компанії у 2021 році складала 213896 тис. грн. У 2022 році частка перестраховка зменшилася на 2,38 % у порівнянні з 2021 роком. А у 2023 році ПрАТ «СК «Перша» не здійснювала перестраховання власного страхового портфеля, що підвищує ризиковість діяльності страховика.

Інші оборотні активи у 2023 році склали 104292 тис. грн.

Загальний обсяг оборотних активів страхової компанії у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, зріс на 19,57 % і склав 704022 тис. грн. У 2023 році їх обсяг, у порівнянні з 2022 роком зменшився на 47,23 % або на 335327 тис. грн і склав 368695 тис. грн (рисунок 2.5).

Протягом аналізованого періоду загальний обсяг активів страхової компанії зростає. У 2022 році вони становили 897095 тис. грн, що на 14,16 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році їх обсяг склав 927195 тис. грн, що на 3,36 % більше, ніж у 2022 році.

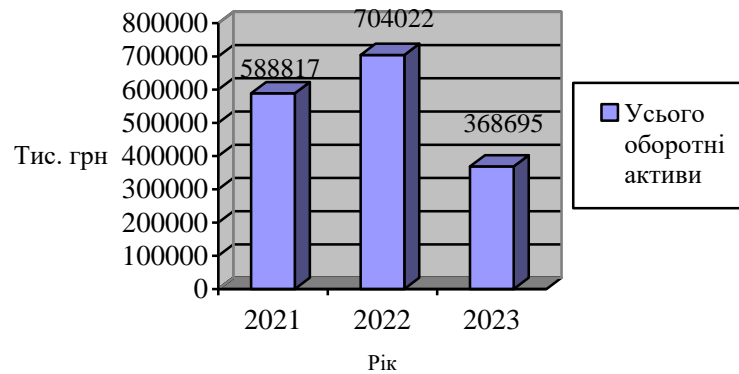

Рисунок 2.5 – Динаміка оборотних активів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках

Проаналізуємо обсяг та структуру капіталу ПрАТ «СК «Перша» у 2021-2023 роках (таблиця 2.4)

Як видно з таблиці 2.4. статутний капітал страховика протягом 2021-2023 років не змінювався та був на рівні 60000 тис. грн.

Капітал у дооцінках товариства у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зріс на 35,41 % або на 16514 тис. грн і склав 63148 тис. грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком його обсяг зменшився на 33,47 % або на 21136 тис. грн і склав 42012 тис. грн.

Резервний капітал ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021 році становив 5380 тис. грн. Протягом 2022-2023 років резервний капітал не змінювався та складав 5660 тис. грн, що на 5,2 % більше, ніж у 2021 році.

Нерозподілений прибуток протягом аналізованого періоду зростав. Так, у 2022 році, в порівнянні з 2021 роком, його обсяг зріс на 13724 % або на 14822 тис. грн і склав 14930 тис. грн. У 2023 році обсяг нерозподіленого прибутку становив 80542 тис. грн, що на 439,46 % більше, ніж у 2021 році.

Інші резерви страхової компанії у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, зменшилися на 25,28 % і склали 28101 тис. грн. У 2023 році страхова компанія прийняла рішення не формувати інші резерви.

Таблиця 2.4 – Динаміка пасиву балансу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022
Статутний капітал	60000	60000	60000	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	46634	63148	42012	16514	-21136	35,41	-33,47
Резервний капітал	5380	5660	5660	280	0	5,20	0
Нерозподілений прибуток	108	14930	80542	14822	65612	13724	439,46
Інші резерви	37610	28101	0	-9509	-28101	-25,28	-100
Усього власний капітал	149732	171839	188214	22107	16375	14,76	9,53
Відстрочені податкові зобов'язання	0	0	12712	0	12712	0	0
Довгострокові забезпечення	2 655	2 155	0	-500	0	-18,83	0!
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	2 655	2 155	0	-500	0	-18,83	0
Страхові резерви	571739	646766	0	75027	-646766	13,12	-100
Усього довгострокових зобов'язань і забезпечень	574394	648921	12712	74527	-636209	12,97	-98,04
Поточна кредиторська заборгованість:							
з бюджетом	5259	4797	10557	-462	5760	-8,78	120,08
зі страхування	293	254	558	-39	304	-13,31	119,69
з оплати праці	1012	1100	2222	88	1122	8,70	102,00
одержаними авансами	10062	9227		-835	-9227	-8,30	-100
за страховою діяльністю	43827	59520	697756	15693	638236	35,81	1072,3
Поточні забезпечення	0	0	4833	0	4833	0	0
Інші поточні зобов'язання	1264	1437	10338	173	8901	13,69	619,42
Усього поточних зобов'язань	61717	76335	726264	14618	649929	23,69	851,42
Баланс	785843	897095	927195	111252	30100	14,16	3,36

Джерело : побудовано та пораховано за даними [30,31,32]

Загальний обсяг власного капіталу ПрАТ «СК «Перша» у 2022 році в порівнянні з 2021 роком зріс на 14,76 % або на 22107 тис. грн, що було обумовлено суттєвим зростанням нерозподіленого прибутку. У 2023 році обсяг

власного капіталу товариства у порівнянні з 2022 роком зріс на 9,53 % або на 16375 тис. грн і склав 188214 тис. грн, що було продиктовано як і в минулому році зростанням нерозподіленого прибутку (рисунок 2.6).

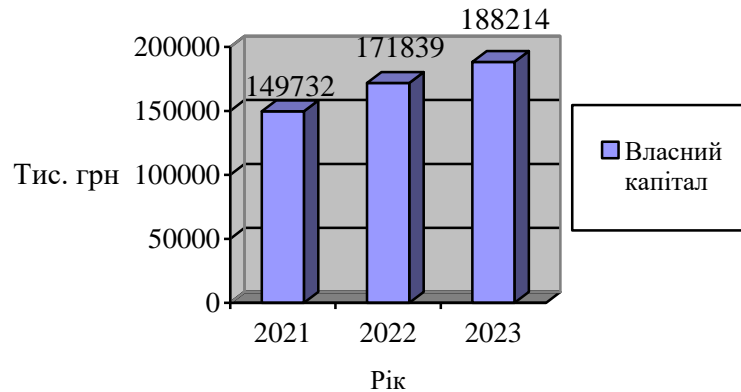

Рисунок 2.6 – Динаміка власного капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.4

Відстрочені податкові зобов'язання страховика протягом 2021-2022 років були відсутні. У 2023 році значення показника становило 12712 тис. грн.

Довгострокові забезпечення ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, зменшилися на 18,83 % і склали 2155 тис. грн. У 2023 році у пасиві балансу не було довгострокових забезпечень.

Довгострокові забезпечення витрат персоналу у 2022 році склали 2155 тис. грн. У 2023 році у пасиві балансу не було довгострокових забезпечень персоналу.

Страхові резерви ПрАТ «СК «Перша» у 2021 році склали 571539 тис. грн. У 2022 році в порівнянні з 2021 роком обсяг страхових резервів страхової компанії зріс на 13,12 % або на 75027 тис. грн і склав 646766 тис. грн. На кінець 2023 року страхові резерви ПрАТ «СК «Перша» свідчить про складну ситуацію та необхідність перегляду стратегій розвитку страхової компанії та зміни системи управління операційною діяльністю (рисунок 2.7).

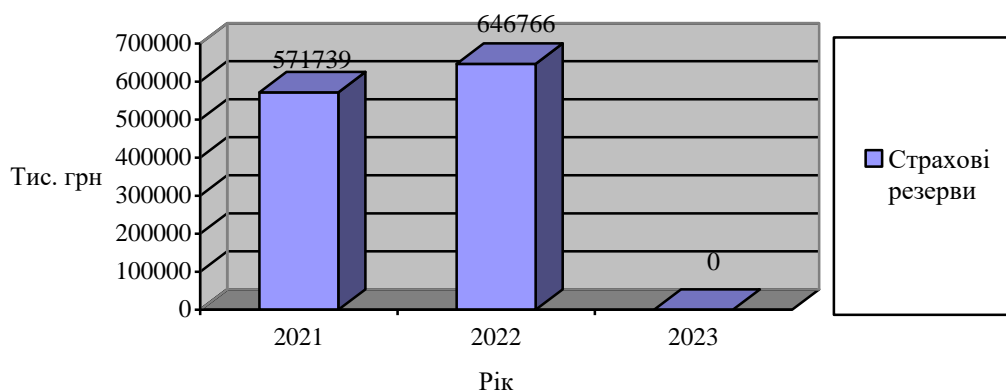

Рисунок 2.7 – Динаміка страхових резервів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.4

Загальний обсяг довгострокових зобов'язань і забезпечень страхової компанії у 2022, у порівнянні з 2021 роком, зріс на 12,97 % і склав 648921 тис. грн. У 2023 році загальний обсяг довгострокових зобов'язань і забезпечень був представлений виключно відстроченими податковими зобов'язаннями та становив 12712 тис. грн, що на 98,04 % менше, у порівнянні з 2021 роком (рисунок 2.8).

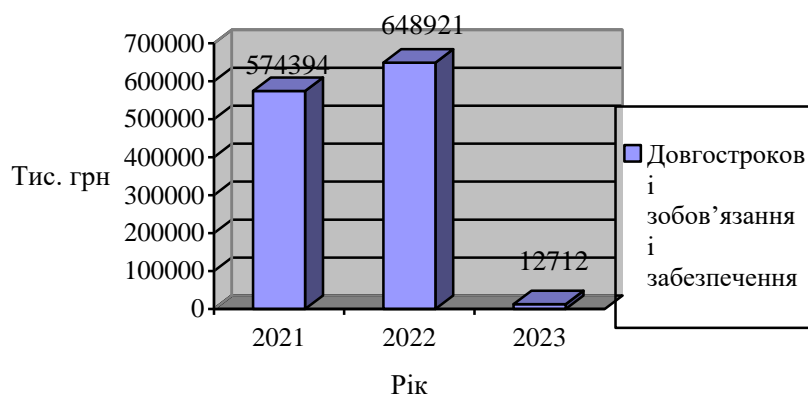

Рисунок 2.8 – Динаміка довгострокових зобов'язань і забезпечень ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.4

Поточна кредиторська заборгованість страхової компанії з бюджетом у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком зменшилася на 8,78 % і склала 4797 тис. У 2023 році її обсяг, у порівнянні з 2022 роком, зріс на 120,08 % або на 5760 тис. грн і склав 10557 тис. грн.

Поточна кредиторська заборгованість ПрАТ «СК «Перша» з страхування у 2022 році становила 254 тис. грн, що на 13,31 % або на 39 тис. грн менше, ніж у 2021 році. У 2023 році її обсяг зріс на 119,69 % і склав 558 тис. грн.

Поточна кредиторська заборгованість з оплати праці страхової компанії у 2022, у порівнянні з 2021 роком, зросла на 8,7% і склала 1100 тис. грн. У 2023 році її обсяг склав 2222 тис. грн, що на 102 % більше, ніж у 2022 році.

Поточна кредиторська заборгованість ПрАТ «СК «Перша» за страховою діяльністю у 2021 році становила 43827 тис. грн, у порівнянні з 2022 році, у порівнянні з 2022 роком її обсяг зріс на 35,81 % і склав 59520. У 2023 році відбулося суттєве зростання обсягу поточної дебіторської заборгованості за страховою діяльністю, яка у порівнянні з 2022 роком зросла на 1072,3 % і склала 697756 тис. грн (рисунок 2.9).

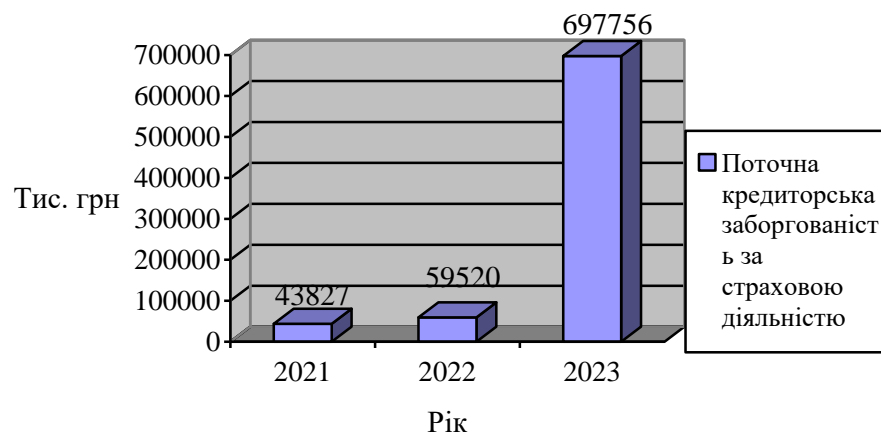

Рисунок 2.9 – Динаміка поточної кредиторської заборгованість за страховою діяльністю ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.4

Поточні забезпечення страхової компанії у 2023 році склали 4833 тис. грн. В попередніх роках даної статті не було у структурі балансу страховика.

Інші поточні зобов'язання ПрАТ «СК «Перша» у 2022 році в порівнянні з 2021 роком зросли на 13,69 % або на 173 тис. грн і склали 1437 тис. грн, а у 2023 році, в порівнянні з 2022 роком їх обсяг зріс на 619,42 % і склав 10338 тис. грн.

В цілому, загальний обсяг поточних зобов'язань ПрАТ «СК «Перша» у 2022 році в порівнянні з 2021 роком зріс на 23,69 % або на 14618 тис. грн і склав 76335 тис. грн. У 2023 році, у порівнянні з 2022 роком поточні зобов'язання страховика зросли на 851,42 % або на 649929 тис. грн і склали 726264 тис. грн (рисунок 2.8).

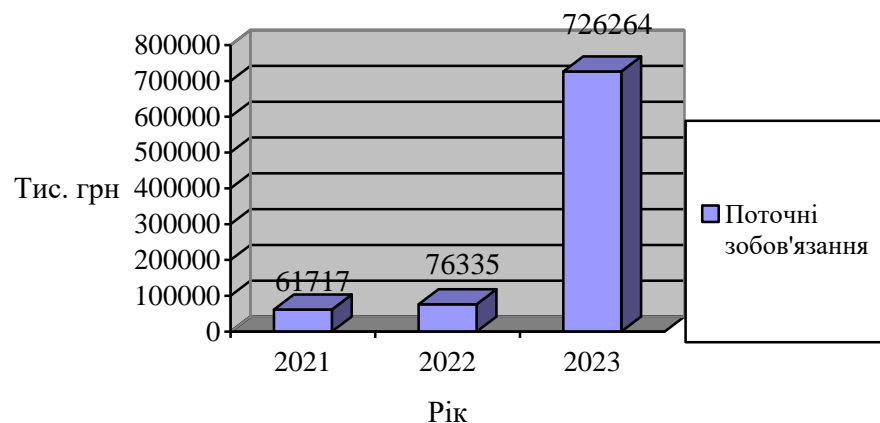

Рисунок 2.8 – Динаміка поточних зобов'язань ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.4

Отже, на основі проведеного аналізу активів та капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» відмітимо, що протягом 2021-2023 років страхової компанії значно змінилася структура капіталу, у бік формування короткострокового позикового капіталу, що свідчить про зростання рівня ризиків та зменшення фінансової стійкості товариства. Також страхова компанія протягом 2023 року не здійснювала перестраховування власних ризиків, залишаючи власне утримання

за всіма прийнятими ризиками на страхування, що зменшує рівень її фінансової безпеки. Крім того, на кінець 2023 року страхова компанія не має сформованих страхових резервів, що утруднює здійснення виплат за страховими зобов'язаннями вчасно. Про проблеми із врегулюванням страхових претензій свідчить і значне зростання поточної заборгованості зі страхової діяльності страхової компанії. Серед позитивних тенденцій відмітимо зростання обсягу нерозподіленого прибутку та значне скорочення обсягу дебіторської заборгованості у 2023 році, що дозволить підтримати рівень фінансових показників страхової та покращити її ліквідність та платоспроможність.

2.2 Напрями підвищення рівня фінансових результатів діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша»

В сучасних умовах господарювання страхування є динамічною галуззю, яка здійснює суттєвий вплив на економіку країни, шляхом реалізації функції відшкодування збитків від різного роду ризиків і тим самим виступає регулятором економічних відносин та ринкових процесів. Втім, для забезпечення ефективної діяльності страхових компаній, забезпечення їх фінансової стійкості та надійності необхідно особливу увагу приділяти питанням формування, використання та напрямів зростання фінансових результатів діяльності страховиків. Страхові компанії, хоч і виконують економічні та соціальні функції, проте створюються з метою отримання позитивного фінансового результату, тобто прибутку, що безперечно є ключовим показником для власників страхового бізнесу. Важливою комплексною оцінкою роботи страхової компанії є рівень прибутковості, який є одним із індикаторів стабільності діяльності та визначається шляхом врахування значної кількості взаємозалежних факторів та відображає потенціал розвитку страхової компанії у довгостроковій перспективі.

Проаналізуємо фінансові результати діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Фінансові результати діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023 / 2022	2022/2021	2023 / 2022
Чисті зароблені страхові премії	399750	417605	750141	17855	332536	4,47	79,63
Премії підписані, валова сума	567980	549617	0	-18363	-549617	-3,23	-100
Премії, передані у перестраховування	(141417)	(81203)	0	60214	81203	-42,58	-100
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	29817	24339	0	-5478	-24339	-18,37	-100
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	3004	-26470	0	-29474	26470	-981,16	-100
Собівартість реалізованої продукції	(86752)	(115291)	(720648)	-28539	605357	32,9	525,07
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	(171094)	(174797)	0	-3703	174797	2,16	-100
Валовий прибуток	141904	127517	29493	-14387	-98024	-10,14	-76,87
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	-127	499	0	626	-499	-492,91	-100
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	12920	-29308	0	-42228	29308	-326,84	-100
Зміна інших страхових резервів, валова сума	29163	-50688	0	-79851	50688	-273,81	-100
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	-16243	21380	0	37623	-21380	-231,63	-100
Інші операційні доходи	12882	54640	1876	41758	-52764	324,16	-96,57
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	124	1 520	0	1396	0	1125,81	0
Адміністративні витрати	(94262)	(107871)	0	-13609	107871	14,44	-100,00
Витрати на збут	(26758)	(19098)	0	7660	19098	-28,63	-100,00
Інші операційні витрати	(30766)	(36914)	(17451)	-6148	19463	19,98	-52,73
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	1337	0	0	-1337	0	-100,00	0
Фінансовий результат від операційної діяльності	15793	(10535)	13918	-26328	24453	-166,71	-232,11
Інші фінансові доходи	24029	34289	105239	10260	70950	42,70	206,92
Інші доходи	4918	0	0	-4918	0	-100,00	0
Фінансові витрати	(22)	0	(54939)	22	-54939	-100,00	0
Інші витрати	(4352)	(20)	(4977)	-4332	4957	-99,54	24785,00
Фінансовий результат до оподаткування	40366	23734	59241	-16632	35507	-41,20	149,60
Витрати з податку на прибуток	(19222)	(18141)	(30978)	1081	-12837	-5,62	70,76
Чистий фінансовий результат	21144	5593	28263	-15551	22670	-73,55	405,33

На основі даних таблиці 2.5 відзначимо, що чисті зароблені страхові премії страхової компанії у 2021 році склали 399750 тис. грн. У 2022 році їх обсяг склав 41765 тис. грн, що на 4,47 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році чисті зароблені страхові премії ПрАТ «Страхова компанія «Перша» становили 750141 тис. грн, що на 79,63 % більше, ніж у 2022 році.

Собівартість страхових послуг товариства у 2021 році становила 86752 тис. грн. У 2022 році її обсяг склав 115291 тис. грн, що на 32,9 % більше, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. У 2023 році собівартість страхових послуг ПрАТ «Страхова компанія «Перша» становили 720648 тис. грн, що на 525,07 % більше, ніж у 2023 році. Зростання собівартості страхових послуг було спричинено зростання обсягу страхового портфеля у 2023 році. Так, протягом 2023 рік обсяг валових страхових премій, які надійшли до товариства склали 827,85 млн грн, що в 1,51 рази перевищило обсяг валових премій зібраних у 2022 році.

Валовий прибуток страхової компанії у 2021 році становив 141904 тис. грн. У 2022 році його обсяг становив 127517 тис. грн, що на 10,14 % менше, ніж у 2021 році. Валовий прибуток ПрАТ «СК «Перша» у 2023 році склав 29493 тис. грн, що на 76,87 % менше, у порівнянні з 2021 роком.

У 2021 році товариство понесло витрати в сумі 127 тис. грн у результаті зміни у резервах довгострокових зобов'язань. У 2022 результатом зміни у резервах довгострокових зобов'язань страхової компанії стали доходи в сумі 499 тис. грн. У 2023 році страхова компанія не отримувала ані доходів ані витрат у результаті зміни у резервах довгострокових зобов'язань.

У 2021 році товариство отримало доходи в сумі 35658 тис. грн у результаті зміни у інших страхових резервах. У 2022 році обсяг витрат, які страхова компанія отримала у результаті зміни у інших резервах, склали 29308 тис. грн. У 2023 році страхова компанія не отримувала ані доходів ані витрат у результаті зміни у інших резервах страховика.

Інші операційні доходи ПрАТ «СК «Перша» 2022 році становили 54640 тис. грн, що на 324,16 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році інші операційні

доходи страхової компанії зменшилися на 96,57 %, у порівнянні з 2022 роком, і склали 1876 тис. грн

Інші операційні витрати товариства у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, зросли на 19,98 % і склали 36914 тис. грн. У 2023 році їх обсяг склав 17451 тис. грн, що на 52,73 % менше, у порівнянні з 2021 роком.

Фінансовий результат ПрАТ «Страхова компанія «Перша» від операційної діяльності, яка включає пряме страхування та вхідне перестраховування у 2021 році склав 15793 тис. грн прибутку. У 2022 році страхова компанія отримали збиток у сумі 10535 тис. грн від операційної діяльності. У 2023 році страхова компанія від операційної діяльності отримала прибуток у розмірі 13918 тис. грн (рисунок 2.9)

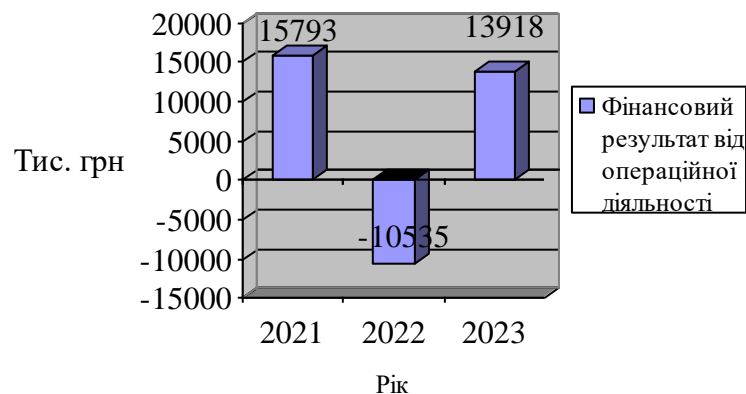

Рисунок 2.9 – Динаміка фінансового результату ПрАТ «Страхова компанія «Перша» від операційної діяльності у 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.5

Інші фінансові доходи ПрАТ «Страхова компанія «Перша» протягом аналізованого періоду мали тенденцію до зростання. Так їх обсяг у 2022 році склав 34289 тис. грн, що на 42,7 % більше, ніж у 2021 році. У 2023 році інші фінансові доходи страховика, у порівнянні з 2022 роком, зросли на 206,92 % і склали 105239 тис. грн.

Інші доходи ПрАТ «Страхова компанія «Перша» отримувала лише у 2021 обсяг яких склав 24029 тис. грн. У наступних роках інших доходів страхова компанія не отримувала.

Фінансові витрати ПрАТ «СК «Перша» 2021 році склали 22 тис. грн. У 2022 році страховик не мав фінансових витрат. У 2023 році обсяг фінансових витрат страхової компанії склав 54939 тис. грн.

Інші витрати товариства у 2021 році, склали 4352 тис. грн. У 2022 році вони склали 20 тис. грн, що на 99,54 % менше, ніж у 2021 році. У 2023 році обсяг інших витрат страховика склав 4977 тис. грн, що на 4957 тис. грн більше, ніж у 2022 році.

Фінансовий результат до оподаткування ПрАТ «СК «Перша» у 2021 році, становив 40366 тис. грн. У 2022 році його обсяг у порівнянні з 2021 роком зменшився на 41,2 % і склав 23734 тис. грн. У 2023 році фінансовий результат до оподаткування страховика, у порівнянні з 2022 роком зріс на 149,6 % або на 35507 тис. грн і склав 59241 тис. грн.

Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Перша» у 2021 році сплатило податок на прибуток у розмірі 9222 тис. грн. У 2022 році обсяг податку на прибуток, який був сплачений страховою компанією, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 5,62 % і склав 18141 тис. грн. У 2023 році обсяг податку на прибуток, який був сплачений страховою компанією, у порівнянні з 2022 роком зріс на 70,76 % і склав 30978 тис. грн.

Після сплати податків страхова компанія отримує чистий фінансових результат. Проаналізуємо його розмір протягом 2021-2023 років. Так, у 2021 році чистий прибуток страхової організації становив 21144 тис. грн. У 2022 році прибуток страховика склав 5593 тис. грн, що на 73,55 % менше, ніж у 2021 році. У 2023 році ПрАТ «Страхова компанія «Перша» отримала чистий фінансовий результат, а саме прибуток у сумі 28263 тис. грн, що на 405,33 % або на 22670 тис. грн більше, ніж у 2022 році.

Динаміка розміру чистого фінансового результату діяльності ПрАТ «СК «Перша» у 2021-2023 роках наведена на рисунку 2.10.

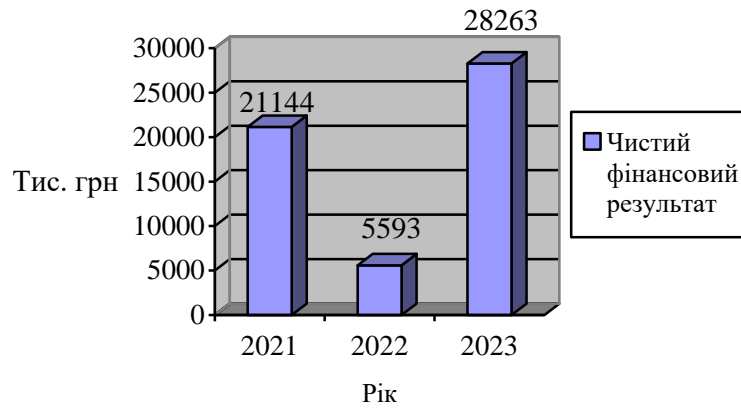

Рисунок 2.10 – Динаміка розміру чистого фінансового результату діяльності ПрАТ «СК «Перша» у 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.5

Проаналізуємо показники рентабельності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Показники рентабельності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023 / 2022
Рентабельність страхової послуги	3,43	2,41	6,53	-10,01	33,12
Рентабельність продаж	5,29	1,34	3,77	-3,95	2,43
Рентабельність інвестиційної діяльності	2,5	1,8	0	0,00	-0,01
Рентабельність активів	2,69	0,62	3,05	-2,07	2,42
Рентабельність власного капіталу	14,12	3,25	15,02	-10,87	11,76

Джерело: пораховано автором

На основі проведених розрахунків відмітимо, що у рентабельність страхових послуг у 2021 році становила 3,43 %. У 2022 році значення показника зменшилося на 1,02 в.п., у порівнянні з 2021 роком, і склало 2,41 %. У 2023 році

рентабельність страхових послуг складала 6,53 %, що означає, що на 1 гривню витрат страхової компанії припадає 6 гривень та 53 копійки чистого прибутку.

Рентабельність продаж у 2021 році становила 5,29 %. У 2022 році значення показника зменшилося на 3,95 в.п., у порівнянні з 2021 роком, і склало 1,34 %. У 2023 році рентабельність продажів складала 3,77 %, що на 2,43 в.п. більше, ніж у 2022 році.

Рентабельність активів у 2021 році становила 2,69 %. У 2022 році значення показника зменшилося на 2,07 в.п., у порівнянні з 2021 роком, і склало 0,62 %. У 2023 році рентабельність активів склала 3,05 %, що на 2,42 в.п. більше, ніж у 2022 році.

Рентабельність власного капіталу у 2021 році становила 14,12 %. У 2022 році значення показника зменшилося на 10,87 в.п., у порівнянні з 2021 роком, і склало 3,25 %. У 2023 році рентабельність власного капіталу складала 15,02 %, що на 11,76 в.п. більше, ніж у 2022 році.

Рейтинги ПрАТ «Страхова компанія «ПЕРША» в розрізі фінансових показників у 2021-2023 роках наведені у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 –Рейтинг ПрАТ «Страхова компанія «Перша» в розрізі фінансових показників у 2021-2023 роках

Вид страхування	Роки		
	2021	2022	2023
Фінансові результати діяльності	20	32	15
Активи	14	15	14
Рівень виплат	13	16	19
Чисті страхові премії	19	16	13

Джерело: [10]

За даними журналу Форіншурер ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у значно покращила позиції у рейтингу за обсягом фінансових результатів піднявшись з 32 місця у 2022 році до 15 місця у 2023 році серед страхових компаній, що функціонують на ринку. Також страхова компанія у 2023 році

покращила позиції у рейтингу за розміром активів (з 15 місця у 2022 році піднялася на 14 місце) та за розміром чистих страхових премій (з 16 місця у 2022 році піднялася на 13 місце). Проте, у 2023 році у страхової компанії погіршилася платіжна дисципліна, про що свідчить і зростання поточної заборгованості за страховими послугами і погіршення місця у рейтингу за показником страхових виплат (з 16 місця страхова компанія опустилася на 19 місце). В цілому, таке погіршення не є критичним, оскільки страхова компанія все ж входить у 20 найкращих страховиків.

Також у березні 2024 року Рейтингове агентство «Експерт-Рейтинг» на основі аналізу фінансових показників страхової компанії за 2023 рік прийняло рішення про оновлення рейтингу фінансової стійкості ПрАТ «Страхова компанія «Перша» на рівні uaAA за національною шкалою, що є свідченням того, що страхова компанія не лише адаптувалася до складної економічної ситуації та кризових явищ, але й нарощує обсяги діяльності та покращує фінансові показники роботи.

Проаналізувавши, основні показники діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках відмітимо, що не зважаючи на зростання рівня прибутковості, покращення рейтингу, зміцнення ринкових позицій все ж жорсткі карантинні обмеження, а згодом і воєнні дії, які відбуваються на території нашої країни підвищили рівень ризиковості страхової компанії та виявили ряд проблем, а саме: відсутність перестраховування ризиків; значний відтік персоналу за кордон та неможливість повноцінно виконувати працівниками своїх зобов'язання дистанційно через значні відключення електроенергії; погіршення платіжної дисципліни; погіршення показників інвестиційної діяльності; зменшення попиту на страхові послуги; зростання витрат на врегулювання страхових випадків; утруднення залучення клієнтів через мережі банків та автосалонів.

З метою вирішення зазначених проблем та підвищення рівня прибутковості у поточному та майбутніх періодах необхідно впровадити ряд змін. Пропонуємо розробити напрями підвищення рівня фінансових результатів

діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» за видами діяльності страхової компанії (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Напрями підвищення рівня фінансових результатів діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» за видами діяльності

Види діяльності	Напрями удосконалення
Основна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> – удосконалення тарифної політики страхової компанії; – здійснення перестраховання ризиків; – оптимізація страхового портфеля; – розробка нових страхових продуктів, які враховують сучасні тенденції та потреби клієнтів; – впровадження інновацій для мінімізації аквізиційних та ліквідаційних витрат; – формування вільних резервів для підвищення рівня платоспроможності та фінансової стійкості; – зниження собівартості страхової послуги; – підвищення рентабельності окремих страхових продуктів; – перегляд маркетингової стратегії страхової компанії; – розширення каналів збуту страхових продуктів
Фінансова та інвестиційна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> – розширення інвестиційних інструментів; – диверсифікація фінансових та інвестиційних ризиків; – підвищення ліквідності фінансових вкладень шляхом професійного портфельного управління активами; – переорієнтування інвестиційну політику на більші відсоткові ставки за державними цінними паперами; - використання алгоритмів для автоматичного проведення інвестиційних операцій, що може підвищити ефективність і швидкість виконання угод; – оцінка інвестиційних проектів з урахуванням екологічних, соціальних та управлінських критеріїв, що може підвищити репутацію компанії та залучити нових клієнтів.
Інша діяльність	<ul style="list-style-type: none"> – розширення переліку консультаційних послуг страхової компанії; – розробка системи штрафів за порушення фінансової дисципліни контрагентів; – здання майна в оренду, яке не використовується страховою компанією.

Джерело: запропоновано автором

Впровадження запропонованих заходів дозволять ПрАТ «Страхова компанія «Перша» зміцнити лідируючі позиції на ринку та підвищити рівень рентабельності та фінансової стійкості. Страхова компанія має потенціал для подальшого розвитку. Ефективне управління ресурсами, інноваційний підхід та орієнтація на потреби клієнтів допоможуть їй не лише вистояти в складних умовах, але й підвищити рівень прибутковості. Крім того, важливим є підтримання високого рівня довіри клієнтів до страхових компаній. В умовах економічної невизначеності та війни, страхові компанії мають демонструвати свою надійність і здатність виконувати взяті на себе зобов'язання. Це включає швидку та справедливу виплату страхових відшкодувань, прозорість діяльності та активне спілкування з клієнтами.

Висновки

У першому розділі кваліфікаційної роботи проаналізовано погляди науковців на сутність поняття «фінансові результати діяльності страхової компанії», визначено особливості їх формування. Визначено, що економічний зміст фінансових результатів діяльності страховика доцільно розглядати через призму формування його доходів і витрат, а також із урахування їхнього впливу на визначення собівартості страхових продуктів. Систематизовано доходи та витрати страхових компаній за видами діяльності. У роботі розглянуто та доповнено систему оцінки фінансових результатів діяльності страхових компаній.

У другому розділі кваліфікаційної роботи проаналізовано фінансові результати діяльності вітчизняних страхових компаній. Визначено, що сучасний страховий ринок України в останні роки зіштовхнувся із з низкою серйозних викликів. Війна та пов'язані з нею економічні наслідки значно знизили обсяги страхового ринку, викликавши зростання ризиків і нестабільність. Крім складних економічних та безпекових факторів недостатній рівень страхової культури серед населення означає, що багато людей не усвідомлюють важливість страхування або не довіряють страховим компаніям і тим самим не користуються страховими послугами. Найчастіше фізичні та юридичні особи страхують тільки ті ризики, де є обов'язок страхувальника застрахуватися (мова йде про так звані обов'язкові види страхування). Такий перебіг подій призводить до низького рівня проникнення страхових послуг, що обмежує можливості ринку для зростання та розвитку. Також, нестабільне податкове законодавство, високий рівень податкового навантаження, жорсткі регуляторні вимоги створюють додаткові перешкоди для ефективного функціонування страхового ринку. Ці фактори в сукупності створюють складну ситуацію для страхового ринку України, який потребує системного підходу до вирішення проблем. Проаналізовано рейтинг страхових компаній за фінансовим результатом у 2023 році. На основі проведених розрахунків

визначено, що лідером за обсягом фінансового результату у 2023 році була ПрАТ «УНІКА», фінансовий результат якої склав 427 млн 512 тис. грн.

Також у роботі проаналізовано фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Страхова компанія «Перша» за 2021-2023 роки. Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Перша» зареєстроване 24 вересня 2001 року та вже понад 20 років надає широкий спектр послуг страхувальникам. Основними видами діяльності відповідно до статуту страхової компанії є інші види страхування, крім страхування життя, перестрахування, діяльність страхових агентів і брокерів. На основі проведеного аналізу активів та капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» відмітимо, що протягом 2021-2023 років у страхової компанії значно змінилася структура капіталу, у бік формування короткострокового позикового капіталу, що свідчить про зростання рівня ризиків. Також страхова компанія протягом 2023 року не здійснювала перестрахування власних ризиків, залишаючи власне утримання за всіма прийнятими ризиками на страхування, що зменшує рівень її фінансової безпеки. Крім того, на кінець 2023 року страхова компанія не має сформованих страхових резервів, що утруднює здійснення виплат за страховими зобов'язаннями вчасно. Про проблеми із врегулюванням страхових претензій свідчить і значне зростання поточної заборгованості зі страхової діяльності страхової компанії. Серед позитивних тенденцій відмітимо зростання обсягу нерозподіленого прибутку та значне скорочення обсягу дебіторської заборгованості у 2023 році, що дозволить підтримати рівень фінансових показників страхової та покращити її ліквідність та платоспроможність.

У роботі проаналізовано фінансові результати діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках. За даними журналу Форіншурер ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у значно покращила позиції у рейтингу за обсягом фінансових результатів піднявшись з 32 місця у 2022 році до 15 місця у 2023 році серед страхових компаній, що функціонують на ринку. Також страхова компанія у 2023 році покращила позиції у рейтингу за розміром активів (з 15 місця у 2022 році піднялася на 14 місце) та за розміром чистих страхових премій (з 16 місця у 2022 році піднялася на 13 місце). Проте, у 2023

році у страхової компанії погіршилася платіжна дисципліна, про що свідчить і зростання поточної заборгованості за страховими послугами і погіршення місця у рейтингу за показником страхових виплат (з 16 місця страхова компанія опустилася на 19 місце). В цілому, таке погіршення не є критичним, оскільки страхова компанія все ж входить у 20 найкращих страховиків.

Проаналізувавши, основні показники діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021-2023 роках відмітимо, що не зважаючи на зростання рівня прибутковості, покращення рейтингу, зміцнення ринкових позицій все ж жорсткі карантинні обмеження, а згодом і воєнні дії, які відбуваються на території нашої країни підвищили рівень ризиковості страхової компанії та виявили ряд проблем, а саме: відсутність перестраховування ризиків; значний відтік персоналу за кордон та неможливість повноцінно виконувати працівниками своїх зобов'язання дистанційно через значні відключення електроенергії; погіршення платіжної дисципліни; погіршення показників інвестиційної діяльності; зменшення попиту на страхові послуги; зростання витрат на врегулювання страхових випадків; утруднення залучення клієнтів через мережі банків та автосалонів.

З метою вирішення зазначених проблем та підвищення рівня прибутковості у поточному та майбутніх періодах необхідно впровадити ряд змін. У роботі запропоновано напрями підвищення рівня фінансових результатів діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» за видами діяльності страхової компанії.

Список використаних джерел

1. Абдуллаєва А. Шляхи підвищення ефективності діяльності страхових компаній на ринку страхових послуг України [Електронний ресурс] / А. Абдуллаєва, С. Поплавська // Економіка та суспільство. – 2022. – №39. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1343/1297>
2. Александрова М.М. Страхування: [навч.-метод. посіб.] / М.М. Александрова. –К.: ЦУЛ, 2002. – 208 с.
3. Бабенко-Левада В.Г. Аналіз фінансового стану страхової компанії (на прикладі ПрАТ «СК «ЮНІВЕС») / В.Г.Бабенко-Левада // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2018. – № 3(39). – С. 112–117.
4. Балицька М.В. Роль фінансової стійкості страхових компаній у забезпеченні фінансової стабільності економіки країни / М.В. Балицька // Економіка та держава. – 2016. – № 9. – С. 89–92.
5. Бутовська Ю.С. Оцінка фінансових результатів діяльності страхової компанії [Електронний ресурс] / Ю.С. Бутовська // Науковий вісник. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://наука.zinet.info/8/butovska.php>.
6. Величко Г. О. Напрями удосконалення фінансової стійкості страхових компаній / Г. О. Величко, Н. М. Сташкевич, О. С. Сташкевич // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2017. – Вип. 25(2). – С. 79-82.
7. Головіна В. В. Управління грошовими потоками страхової компанії / В. В. Головіна, Л. В. Шірінян // Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. – 2018. – Т.23. – Вип. 7. – С.161-164.
8. Греджева Т.В. Формування фінансового результату від страхової діяльності / Т.В. Греджева // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – №1. – С. 85–88.
9. Гузела І. А. Теоретико-методичні підходи до аналізу фінансових результатів діяльності страховиків України / І.А. Гузела // Наукові записки

Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». – 2018. – № 11(39). – С. 115-121.

10. Журнал про страхування «Форіншурер». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com>

11. Завора Т. М. Аналіз діяльності страхових компаній / Т. М. Завора, М. Л. Перетята // Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. – 2018. – №4. – С. 118–122.

12. Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 року № 1909-IX. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n867>

13. Іванова А.П. Особливості формування прибутку страхової компанії / А.П. Іванова, Л.П. Шаповал // Економіка та суспільство. 2017. – Вип. 13. – С. 1110–1116.

14. Клепікова О. А. Аналіз головних показників фінансової стійкості страхової компанії з використанням імітаційного моделювання / О.А. Клепікова, С.О. Поліщук, О.А. Сарамков, Д.В. Нечай // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2019. – Вип. 96. – С. 80–94.

15. Кнейслер О. Формування системи управління фінансовими потоками страхових компаній / О. Кнейслер // Схід. – 2015. – № 5. – С. 55-59

16. Корват О.В. Управління доходами страхової компанії [Електронний ресурс] / О.В. Корват, Н.К. Мамедов // Ефективна економіка. – 2019. – № 11. – Режим доступу : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2019/66.pdf.

17. Кравчук Г. Дослідження проблем формування фінансових результатів страховиків / Г. Кравчук, Т. Бережна // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – № 1. – С. 193-203.

18. Лаврук Н.А. Дослідження фінансових результатів діяльності страхових організацій / Н.А. Лаврук, Л.В. Русул // Економіка та суспільство. – 2018. – №15. – С. 679-687.

19. Лисяк Л. В. Аналіз формування доходу і розподілу прибутку страхових компаній (на прикладі акціонерної компанії "Страхова група"ТАС") /

Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Я. О. Ляшевський // Агросвіт. – 2021. – № 1-2. – С. 12-19.

20. Маршук Л. Виклики страхового ринку в Україні / Л. Маршук, Є. Поплавська // Сучасна інженерія та інноваційні технології. – 2022. – №2 (21-02). – С.26-29

21. Мілошевич Н.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні / Н.В. Мілошевич // Економіка і суспільство. – 2018. – №16. – С. 758–763.

22. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>

23. Проскурович О.В. Формування фінансових результатів страхових компаній / О.В. Проскурович, І.І. Мельничук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – №5. – С. 109–116.

24. Рекуненко І.І. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній / І.І. Рекуненко, С.В. Чорна // Економіка і суспільство. – 2017. – № 8. – С. 667–672.

25. Рудь І. Використання та формування фінансових результатів у страхових компаніях України / І. Рудь, Т. Григоренко // International Science Journal of Management, Economics & Finance. – 2023. – № 2(4). – С. 38–45.

26. Савків У.С. Фінансовий результат страхової компанії / У.С. Савків, Г.В. Сидор // Матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної онлайн конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи», м. Київ; 8 грудня 2021 р. – Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка. – 2021. – С. 205-207.

27. Семенча І. Методика оцінки стану управління фінансово-економічними результатами діяльності страхової компанії [Електронний ресурс] / І. Семенча // Економіка та суспільство. – 2022. – Вип.35. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1116>.

28. Семенча І.Є. Аналіз сучасного стану трансформаційних змін на страховому ринку України / І.Є. Семенча, А.Е. Уаба // Науковий вісник

Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2021. – Вип. 39. – С. 141–146.

29. Фисун В.І. Страхування: навч. посіб. / В.І. Фисун, Г.М. Ярова. К.: Центр учбової літератури, 2011. – 232 с.

30. Фінансова звітність ПрАТ «Перша» за 2021 рік [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ПрАТ «Перша». – Режим доступу : https://persha.ua/about/disclosure_info_about_company/

31. Фінансова звітність ПрАТ «Перша» за 2022 рік [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ПрАТ «Перша». – Режим доступу : https://persha.ua/about/disclosure_info_about_company/

32. Фінансова звітність ПрАТ «Перша» за 2023 рік [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ПрАТ «Перша». – Режим доступу : https://persha.ua/about/disclosure_info_about_company/

33. Хропонюк Д. О. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України / Д.О. Хропонюк, О. В. Длугопольський // *Innovation and Sustainability*. – 2023. – № 1. – С. 118–126.

34. Шаповал Л.П. Оцінка рентабельності діяльності страхових компаній / Л.П. Шаповал, К.Д. Кудлай // *Вісник Херсонського державного університету. Серія економіка*– 2020. – Вип. 38. – С. 81-86.

35. Шаповал Л.П. Фінансове моделювання управління грошовими потоками страхової компанії / Л.П. Шаповал, Ю. Колотій // *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. – 2019. – № 1–2. – С. 142–196.

36. Шинкаренко О.М. Методичні аспекти аналізу фінансових результатів страхових компаній / О.М. Шинкаренко, Н.М. Бразілій // *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. – 2015. – Вип. 28. – С. 164–173.

37. Шишпанова Н. О. Напрями активізації інвестиційної діяльності страхових компаній України / Н.О. Шишпанова // *Агросвіт*. – 2019. – № 21. – С. 59–65.

38. Шірінян Л.В. Організація фінансів страхових компаній України в сучасних умовах / Л.В. Шірінян // Регіональна економіка. – 2006. – № 3. – С. 18-25.

39. Шірінян Л.В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків/ Л.В. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2020. – № 9. – С. 173–178.

40. Шматко К.А. Фінансові результати страхової компанії як показник діяльності суб'єктів господарювання / К.А. Шматко // Збірник наукових праць. – 2013. – №4. – С. 137-140.

41. Шубенко І.А. Теоретичні засади управління доходами страхових компаній / І.А. Шубенко, Я.О. Шокал // Економіка, фінанси, облік та право: тенденції, виклики, перспективи: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 6 вересня 2022 р.). Полтава: ЦФЕНД, – 2022. – С. 52-55.

Додатки